

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

Навчально-науковий інститут публічного управління та адміністрування
Кафедра соціальної роботи, управління і педагогіки

УДК 364:338.46](477)

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ

Бакалаврська робота
за освітньою програмою «Соціальна робота»
спеціальності 231 – Соціальна робота

Виконав:
студент IV курсу, 461м групи
Гаращенко Анастасія Сергіївна
Науковий керівник:
к.п.н., доцент **Чубук Р.В.**

Миколаїв – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I.....	6
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	6
1.1 Визначення та характеристики соціального обслуговування як системи.....	6
1.2 Базові принципи системи соціального обслуговування.....	11
1.3 Нормативно правова база системи соціального обслуговування в Україні.....	17
Висновки до першого розділу.....	24
РОЗДІЛ II СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	25
2.1 Структура та організація системи соціального обслуговування.....	25
2.2 Реалії соціального обслуговування під час воєнного стану.....	32
2.3 Імплементация нормативно правових змін в зв'язку з воєнним станом	38
Висновки до другого розділу.....	43
РОЗДІЛ III ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО ОБСЛУГОВУВАННЯ.....	44
3.1 Аспекти у системі соціально обслуговування що потребують розвитку та удосконалення.....	44
3.2 Рекомендації щодо удосконалення системи соціального обслуговування в Україні.....	51
Висновки до третього розділу	59
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. Соціальне обслуговування являє собою важливу складову соціальної політики країни, оскільки спрямоване на підтримку та допомогу вразливих груп населення. Проте, воно зустрічається з численними проблемами та викликами, які потребують серйозного вивчення та удосконалення. Війна, яка триває в Україні, має серйозний вплив на життя громадян та викликає необхідність надання широкого спектру соціальних послуг і підтримки постраждалим від військових дій. Населення, особливо вразливі категорії, такі як ветерани, внутрішньо переміщені особи, сім'ї загиблих та інші постраждалі, потребують особливої уваги та допомоги з боку держави та громадськості.

Система соціального обслуговування в Україні, не була належним чином організована до початку конфлікту, а зараз не в змозі повністю задовольнити потреби людей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Війна та її наслідки додали нових проблем, що вимагають негайного удосконалення системи. У багатьох випадках, люди, що зазнали втрати житла, мають обмежений доступ до базових соціальних послуг, таких як медична допомога, житло, соціальна підтримка та психологічна допомога.

До того ж, війна в Україні призвела до масової міграції та переміщення населення. Це створює додаткові складнощі у забезпеченні доступу до соціальних послуг тим, хто потребує допомоги. Багато людей втратили документи, не мають постійного місця проживання та знаходяться в складних життєвих обставинах. У зв'язку з цим, розвиток і вдосконалення системи соціального обслуговування стає важливим завданням для забезпечення гідного життя та соціальної підтримки постраждалих громадян.

Актуальність окреслених проблем, потреба в результативному вирішенні – зумовили вибір теми бакалаврської роботи «Перспективи удосконалення системи соціального обслуговування в Україні».

Мета роботи полягає у аналітико теоретичному обґрунтуванні проблемних аспектів системи соціального обслуговування, а також в розробці пропозицій щодо її вдосконалення з урахуванням сучасних проблем та викликів.

Завдання роботи:

1. Охарактеризувати поняття системи соціального обслуговування;
2. Проаналізувати нормативну базу та визначити основні правові аспекти що регулюють соціальну сферу України;
3. Обґрунтувати сучасний стан системи соціального обслуговування в Україні;
4. Визначити реальні проблеми та виклики, які проходить система соціального обслуговування в Україні;
5. Розробити пропозиції та рекомендації щодо удосконалення системи соціального обслуговування в Україні.

Об'єкт дослідження – система соціальне обслуговування населення.

Предмет дослідження – перспективи удосконалення системи соціального обслуговування населення в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення мети і реалізації завдань дослідження було використано комплекс методів дослідження: аналіз наукової літератури з метою встановлення стану розробленості досліджуваної проблеми, синтез, узагальнення, систематизація, порівняння, спостереження.

Теоретична значущість полягає в: аналізі та структуруванні наукової інформації що пов'язана із з системою соціального обслуговування; ознайомленні та обґрунтуванні законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють соціальну сферу країни; обґрунтуванні та характеристиці сучасного стану, реальних проблем та викликів що проходить система соціального обслуговування України.

Практичне значення полягає у характеристиці деяких аспектів системи соціального обслуговування що потребують розвитку та

удосконалення, а також пропозиціях та рекомендаціях щодо удосконалення системи соціального обслуговування в Україні. Результати роботи можуть бути корисними для студентів та викладачів ЗВО, а також для державних, громадських установ та організацій і їхніх фахівців; благодійних організацій, фондів та інших зацікавлених об'єктів і суб'єктів удосконалення державної політики і програм у сфері соціального обслуговування.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний об'єм роботи складає 68 сторінок, основний текст бакалаврської роботи викладено на 61 сторінці.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

1.1 Визначення та характеристики соціального обслуговування як системи

Соціальне обслуговування населення є важливим аспектом сучасного суспільства, і науковці активно вивчають його різні аспекти. Вони висвітлюють різні напрями соціального обслуговування населення з метою поліпшення якості послуг, розробки ефективних моделей організації та забезпечення соціальної справедливості в суспільстві. Їх дослідження впливають на розвиток політики та практики у сфері соціального обслуговування, сприяючи створенню більш благополучного та інклюзивного суспільства.

Соціальне обслуговування населення – це комплексна система соціальних послуг, спрямованих на задоволення потреб та покращання якості життя певних груп населення, зокрема вразливих категорій, які перебувають у складних життєвих ситуаціях. Воно забезпечує підтримку, допомогу та надання ресурсів, необхідних для розв'язання соціальних проблем та покращання самостійності та самодостатності клієнтів [10]. Сутність соціального обслуговування полягає в тому, щоб забезпечити людей, які перебувають у складних життєвих обставинах, необхідними послугами та ресурсами, що допоможуть їм відновити контроль над своїм життям. Соціальне обслуговування може містити в собі різні послуги, такі як допомога в господарських потребах, медична допомога, соціальна реабілітація, психологічна підтримка, допомога у вихованні дітей, підтримка інвалідів та літніх людей, що не можуть самостійно забезпечити собі потреби [38].

Заслуговує на увагу визначення соціального обслуговування, обґрунтоване Лідією Тюптя та Іриною Івановою, У своїй роботі «Соціальна робота: теорія і практика» вони визначили соціальне обслуговування як роботу, спрямовану на задоволення потреб, що виникають у процесі життєдіяльності, забезпечення гармонійного і всебічного розвитку дітей та молоді шляхом надання соціальної допомоги та різноманітних соціальних послуг [37, с. 352].

У західній літературі соціальне обслуговування визначаються як надання конкретних соціальних послуг соціальними працівниками або волонтерами людям, які мають як нормальні потреби розвитку, так і проблеми депривації (відсутність або недостатність ресурсів) та залежності (залежність від інших). [30, с. 144].

За визначенням Малкольма Пейна, соціальне обслуговування є процесом, спрямованим на підтримку людей у вирішенні проблем, що стосуються їх життя та благополуччя. Воно надає послуги, які поліпшують якість життя та сприяють соціальній справедливості [16, с. 10].

Раціональним є тлумачення соціального обслуговування як організаційної форми соціальної роботи, мережі організаційної форми соціальної роботи, мережі органів соціальної роботи, які мають на меті здійснення політики держави та громадських структур щодо забезпечення населення потенційними життєвими благами, сприяння нормалізації людських соціально-психологічних відносин, розвитку самостійності

Соціальне обслуговування – різновид соціальної діяльності, здійснюваний переважно через мережу соціальних служб, які взаємодіють між собою задля досягнення проміжних і кінцевих цілей надання клієнтам соціальних послуг [10, с. 31].

В Україні соціальне обслуговування асоціюється з різними діяльностями закладів державної системи соціального захисту населення. Українське законодавство розглядає поняття соціального обслуговування у різних контекстах. Згідно зі Законом України «Про соціальні послуги»,

соціальне обслуговування визначається як система соціальних заходів, що передбачає надання підтримки, допомоги та послуг соціальними службами окремим особам або групам населення [26]. В Законі України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» соціальне обслуговування – це система соціальних заходів, спрямованих на сприяння, підтримку і надання послуг сім'ям, дітям та молоді з метою подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримку соціального статусу та повноцінної життєдіяльності [27].

Соціальне обслуговування може включати певні послуги, зокрема:

- психологічну підтримку та консультування.
- медичну допомогу та паліативний догляд.
- послуги з працевлаштування та професійного навчання.
- допомогу у забезпеченні житла та комунальних послуг.
- фінансову допомогу та підтримку у здійсненні соціальних виплат.
- опіку та піклування про дітей, літніх людей, осіб з інвалідністю та інших вразливих категорій [27].

Основна мета соціального обслуговування полягає в підтримці людей у складних життєвих обставинах, щоб допомогти їм зберегти самостійність, гідність та якість життя. Це може бути особливо важливим для людей, які перебувають у вразливому стані, таких як літні люди, діти, люди з інвалідністю та інші [37, с. 370].

Цілями які відображають систему соціального обслуговування є:

Забезпечення базових потреб: Соціальне обслуговування спрямоване на забезпечення людей необхідними ресурсами для задоволення їх базових потреб, таких як харчування, проживання, одяг, медична допомога та інші основні життєві потреби [38].

Забезпечення соціальної підтримки: Соціальні служби надають емоційну та практичну підтримку людям, які можуть почуватися ізольовані або уразливі. Це може включати психологічну підтримку, консультування,

допомогу у встановленні соціальних контактів та сприяння інтеграції в суспільство [38].

Захист прав і інтересів людини: Соціальне обслуговування забезпечує захист прав та інтересів людей, особливо тих, хто перебуває у вразливому стані, наприклад, діти, літні люди, особи з інвалідністю, жертви насильства чи злочинів [38]. Це може включати надання юридичної допомоги, виявлення та реагування на порушення прав та застосування відповідних заходів захисту.

Забезпечення соціальної інтеграції: Соціальне обслуговування спрямоване на підтримку осіб у потребі у включенні до соціального середовища та сприянні їхній соціальній інтеграції. Це може включати надання підтримки в отриманні освіти, працевлаштуванні, доступу до соціальних послуг та інших аспектів соціального життя [38].

Ці цілі спрямовані на поліпшення життя людей, забезпечення їхньої самостійності та добробуту, а також на створення справедливого та інклюзивного суспільства [29, с. 66].

Зміст і особливості соціального обслуговування реалізуються в його функціях, до яких належать:

- виявлення та оцінка потреб: Соціальні працівники виявляють та оцінюють потреби людей, які потребують соціальної підтримки та обслуговування. Це включає виявлення соціальних, економічних, психологічних та фізичних проблем, а також оцінку можливостей та ресурсів, які можуть бути задіяні для надання допомоги.
- планування та розробка індивідуальних планів підтримки: На основі виявлених потреб, соціальні працівники розробляють індивідуальні плани підтримки для кожної людини або сім'ї. Ці плани визначають конкретні послуги, заходи та ресурси, які будуть залучені для вирішення проблем та покращення життєвої ситуації.
- надання соціальних послуг та підтримка: Соціальні працівники надають різноманітні соціальні послуги, щоб задовольнити потреби та

підтримати клієнтів. Це може включати надання консультацій, психологічну підтримку, допомогу в отриманні соціальних послуг та пільг, посередництво у взаємодії з іншими службами та установами, організацію тимчасового проживання, реабілітаційні програми та багато іншого.

- координація та посередництво. Соціальні працівники координують та забезпечують посередництво між клієнтами та різними службами, організаціями та ресурсами. Вони сприяють забезпеченню доступу до необхідних послуг.
- профілактична (запобігання виникненню соціальних ризиків, їх повторенню чи загостренню);
- соціально-реабілітаційна (відновлення соціальних функцій індивіда, приведення індивідуальної чи колективної поведінки у відповідність із загальнови-знаними суспільними правилами та нормами);
- адаптаційна (сприяння пристосуванню людини або групи людей до нового соціального середовища);
- соціальний патронаж (соціальний супровід і догляд на дому);
- особистісно-гуманістична (сприяння самореалізації та самоактуалізації людини, розвитку її потенціалу і внутрішніх ресурсів);
- соціально-гуманістична (безпека клієнта та інших людей, зниження соціальних ризиків, здійснення соціального контролю) [36].

Роль соціального обслуговування в суспільстві є надзвичайно важливою. Соціальне обслуговування має на меті забезпечити рівні умови життя для всіх членів суспільства, незалежно від їхнього статусу, ресурсів та можливостей. Це включає доступ до основних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, житло, праця та соціальна підтримка. Також грає важливу роль у захисті та підтримці вразливих груп населення, таких як діти, літні люди, інваліди, бездомні, жертви насильства тощо. Воно забезпечує їм доступ до необхідних послуг, допомогу в усуненні соціальних проблем та відновлення самостійності [9, с. 444].

Соціальне обслуговування сприяє соціальній інтеграції людей, які стикаються з виключенням, стигматизацією або обмеженнями. Воно надає підтримку і ресурси, необхідні для участі в суспільних, культурних та економічних сферах життя. Виконує важливу роль у запобіганні соціальним проблемам, таким як безробіття, насильство, злочинність, дитяча запущеність тощо. Шляхом розробки та реалізації програм попередження, воно сприяє зміні соціальних умов та покращенню якості життя громади. Допомагає розвивати потенціал людей, надаючи їм необхідні навички, навчання та підтримку для досягнення самодостатності. Воно сприяє створенню умов для самореалізації та досягнення особистих та професійних цілей [13].

В цілому, соціальне обслуговування відіграє важливу роль у розвитку суспільства, сприяючи забезпеченню рівних можливостей, справедливості та добробуту всіх його членів. Воно сприяє створенню соціально справедливого та гуманного суспільства, де кожна людина має право на гідне життя та реалізацію свого потенціалу.

1.2 Базові принципи системи соціального обслуговування

Принципи соціального обслуговування визначають основні цінності та орієнтири, якими керуються соціальні працівники у своїй роботі з клієнтами. Ці принципи відображають важливі аспекти й підходи до надання соціальних послуг та покликані забезпечити високу якість та ефективність роботи.

Принцип гуманізму в соціальному обслуговуванні є центральним і визначає підхід до роботи з клієнтами. Цей принцип базується на уявленні про гідність та цінність кожної людини. Він вимагає, щоб соціальні працівники ставилися до клієнтів з повагою, проявляли співчуття та розуміння їхньої ситуації [9].

Гуманістичний підхід передбачає активне слухання та спілкування з клієнтами, забезпечення їхньої участі у процесі прийняття рішень та пошуку

рішень, що найкраще відповідають їхнім потребам. Ключовим елементом гуманістичного підходу є прийняття та повага до різних індивідуальних розумінь гідності та цінності. Соціальні працівники повинні враховувати культурні, етнічні та релігійні особливості клієнтів, уникати стереотипів та дискримінації. Вони повинні працювати на основі принципу рівності та справедливості, забезпечуючи однакові можливості та доступ до соціальних послуг для всіх людей [29].

Цей принцип також вимагає від соціальних працівників прагнення до постійного самовдосконалення, професійного розвитку та використання ефективних методів роботи. Це допомагає забезпечити якісне та етичне соціальне обслуговування, спрямоване на досягнення найкращих результатів для клієнтів і підвищення їхнього благополуччя. Все це робить принцип гуманізму необхідною складовою соціального обслуговування, яка допомагає забезпечити людям гідне життя, підтримку та захист їхніх прав і потреб [29].

Принцип недискримінації є одним з основних принципів соціального обслуговування, який передбачає рівність прав та можливостей для всіх клієнтів, незалежно від їхньої расової, етнічної, соціальної, релігійної, гендерної чи іншої приналежності. Соціальні працівники, які діють відповідно до принципу недискримінації, мають уникати будь-якої форми нерівного ставлення, стереотипів, упереджень чи нерозуміння щодо потреб та проблем клієнтів. Вони повинні забезпечити рівні умови доступу до соціальних послуг, ураховуючи особливості та потреби кожного клієнта. Він передбачає також захист клієнтів від будь-яких форм упередженості чи дискримінації з боку соціальних працівників, чи інших осіб. Він покликаний забезпечити безпеку, достойне ставлення та повагу до прав та гідності клієнтів [13].

Принцип недискримінації є необхідним для забезпечення справедливості та соціальної рівності. Він відображає принципи інклюзії та поваги до всіх людей, незалежно від їхніх особистих характеристик. Застосування цього принципу сприяє побудові справедливого та

рівноправного суспільства, в якому кожна людина має можливість отримати необхідну підтримку та допомогу без будь-якої форми дискримінації [13].

Принцип конфіденційності є важливою складовою соціального обслуговування, яка визначає зобов'язання соціальних працівників зберігати конфіденційність інформації, яку вони отримують у процесі своєї роботи з клієнтами. Цей принцип передбачає захист приватності та довірливості інформації про клієнтів, що стосується їхнього особистого життя, проблем, потреб та ситуацій [4].

Конфіденційність в соціальному обслуговуванні означає, що соціальні працівники повинні зберігати та захищати всю інформацію, яку вони отримують в процесі роботи, незалежно від форми цієї інформації (письмова, усна, електронна тощо). Вони не мають розголошувати або передавати цю інформацію третім особам без письмової згоди клієнта, за винятком ситуацій, коли це вимагається законом або існує серйозна загроза безпеці або життю клієнта чи інших осіб [4]. Виходячи з вищезазначеного принципу конфіденційності сприяє забезпеченню довіри та відкритості взаємин між соціальними працівниками та клієнтами. Він дозволяє клієнтам бути впевненими, що їхня приватна інформація буде триматися у секреті та використовуватися тільки з метою надання ефективної допомоги та підтримки.

Принцип ефективності та результативності в соціальному обслуговуванні покладає акцент на досягнення максимальних позитивних результатів для клієнтів та оптимальне використання ресурсів. Цей принцип передбачає орієнтацію на досягнення конкретних цілей та вимірювання показників успішності, щоб забезпечити ефективне та якісне надання соціальних послуг [8].

Ефективність означає досягнення планованих результатів та задоволення потреб клієнтів. Соціальні працівники мають використовувати свої знання, навички та ресурси таким чином, щоб максимально сприяти покращенню життя клієнтів, забезпечити їхню самостійність та підвищити

рівень їхнього благополуччя. Ефективність оцінюється на підставі відповідності досягнутих результатів поставленим цілям та об'єктивним стандартам якості [8].

Результативність відображає вплив дій соціальних працівників на життя клієнтів та соціальну ситуацію загалом. Вона вимірюється в змінах, що сталися в житті клієнтів, покращенні їхньої самооцінки, розвитку навичок та здібностей, забезпеченні доступу до ресурсів та послуг. Результативність соціального обслуговування вимагає встановлення метрик оцінки та систематичного відстеження досягнутих змін, щоб переконатися, що надані послуги мають позитивну діяльність на життя клієнтів [8].

Враховуючи принцип ефективності та результативності, соціальні працівники мають планувати свою роботу, встановлювати конкретні цілі та стратегії, враховуючи потреби та очікування клієнтів. Вони повинні мати належні знання про ефективні методи та підходи до роботи з різними категоріями клієнтів, використовувати доказані практики та інноваційні рішення. Крім того, соціальні працівники повинні оцінювати свою роботу, аналізувати результати та вносити виправлення, щоб постійно покращувати якість та ефективність надання соціальних послуг [4].

Принцип адресності надання соціальних послуг є важливою складовою соціального обслуговування, оскільки він передбачає індивідуальний підхід до кожного клієнта, враховуючи його унікальні потреби, ситуацію та контекст. Цей принцип відображає усвідомлення того, що кожна людина має свою індивідуальність та унікальні обставини, які впливають на її потреби та вимоги до соціального обслуговування.

Адресність означає, що соціальні працівники повинні виявити, зрозуміти та врахувати потреби та проблеми кожного клієнта, а також його особисті ресурси та можливості. Вони повинні здійснювати індивідуальну оцінку ситуації, спільно з клієнтом встановлювати мети та плани дій, а потім надавати належну підтримку та послуги, спрямовані на вирішення конкретних проблем. Він передбачає адаптацію соціальних послуг до

особистих потреб та унікальних обставин кожного клієнта. Це може включати зміну формату та змісту послуги, врахування культурних аспектів, релігійних переконань, мовних особливостей та інших факторів, що впливають на комфорт та задоволення клієнта. Головна мета полягає у забезпеченні індивідуального підходу, що сприяє більш ефективному та якісному наданню соціальних послуг [4].

Застосування цього принципу в соціальному обслуговуванні сприяє більш ефективному вирішенню проблем та задоволенню потреб клієнтів. Цей принцип підтримує індивідуальний розвиток та самостійність людей, сприяє їхній соціальній інтеграції та покращенню якості життя. Врахування адресності є необхідним кроком у забезпеченні ефективної та якісної підтримки всім, хто звертається за соціальним обслуговуванням.

Принцип партнерства та співпраці в соціальному обслуговуванні визначає важливий аспект взаємодії між соціальними працівниками, клієнтами та іншими зацікавленими сторонами з метою досягнення спільних цілей. Цей принцип базується на розумінні того, що ефективне обслуговування потребує спільних зусиль та взаємодії всіх зацікавлених сторін [9].

У рамках принципу, соціальні працівники працюють на рівних засадах з клієнтами, дотримуючись принципу взаємної поваги та взаєморозуміння. Вони враховують думку та бажання клієнтів, використовуючи їхні ресурси та потенціал для спільної роботи над вирішенням проблем. Це сприяє підвищенню самодостатності та автономії клієнтів, а також створює умови для їхнього активної участі у процесі прийняття рішень та формуванні планів дій [9].

Принцип партнерства та співпраці в соціальному обслуговуванні є необхідним для досягнення максимальної ефективності та результативності. Він сприяє взаємному збагаченню досвіду та знань, створює платформу для вироблення спільних стратегій та планів дій, а також сприяє створенню довіри та відкритості у взаємодії. Цей принцип є основою для побудови

партнерських відносин у соціальному обслуговуванні, які сприяють покращенню якості послуг та задоволенню потреб клієнтів.

Принцип добровільності в соціальному обслуговуванні підкреслює значення добровільної участі та згоди клієнтів в процесі отримання соціальних послуг. Цей принцип передбачає, що ніхто не може бути примусово залучений до соціального обслуговування без своєї власної волі [13, с. 38].

Соціальні працівники повинні поважати автономію та право на самовизначення кожного клієнта. Вони мають створювати сприятливі умови, щоб клієнти могли вільно вирішувати, чи потребують вони соціальних послуг, а також обирати ті послуги, які найкраще відповідають їхнім потребам. Він передбачає, що клієнти мають бути повністю інформовані про свої права, можливості та обмеження, пов'язані з отриманням соціальних послуг. Соціальні працівники повинні надати чітку і зрозумілу інформацію про доступні послуги, їхні впливи та можливі наслідки, щоб клієнти могли приймати обґрунтовані рішення.

Принцип добровільності також передбачає, що клієнти мають мати право відмовитися від отримання соціальних послуг або змінити послуги, якщо вони вважають це за необхідне. Соціальні працівники повинні поважати цю волю та шанувати рішення клієнта, навіть якщо воно не збігається з їхніми рекомендаціями або переконаннями. Основна мета цього принципу забезпечити пошану до автономії та гідності клієнтів, підтримуючи їхнє право на вільний вибір і контроль над своїм життям. Цей принцип допомагає створити взаємовигідне та довірливе взаємодію між соціальними працівниками та клієнтами, що сприяє більш успішному й ефективному процесу соціального обслуговування [13].

Всі ці принципи є важливими складовими системи соціального обслуговування, які спрямовані на забезпечення якісної, гуманної та ефективної допомоги та підтримки людей, особливо тих, хто знаходиться у вразливому стані чи потребує особливої уваги та догляду. Ці принципи

допомагають забезпечити рівність, справедливість та достойне ставлення до всіх громадян, створюючи засади для покращення якості життя та розвитку соціальної сфери.

1.3 Нормативно правова база системи соціального обслуговування в Україні

Законодавство України щодо соціального обслуговування населення є важливим кроком у забезпеченні соціальної справедливості та реалізації прав людей. Воно визначає правову базу для надання соціальних послуг, регулює права та обов'язки всіх учасників процесу та сприяє покращенню якості життя громадян, які потребують соціальної підтримки. Основні закони та нормативно правові акти щодо соціального обслуговування в Україні такі:

- Закон «Про соціальні послуги»
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію надання соціальних послуг»
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг»
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку регулювання тарифів на соціальні послуги»
- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)»
- Наказ Міністерства соціальної політики України від 14 липня 2016 року № 762 «Про затвердження форм документів, необхідних для оформлення на обслуговування в територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг)»

Закон України «Про соціальні послуги» визначає основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг особам, які перебувають у

складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги [26]. Цей закон має на меті визначити правові засади, принципи та порядок надання соціальних послуг, спрямованих на задоволення потреб населення в соціальному обслуговуванні, реабілітації, підтримці та соціальній інтеграції. Згідно з цим законом, соціальні послуги включають широкий спектр дій, які спрямовані на полегшення життя осіб, що потребують допомоги. Це можуть бути послуги у сфері житлового обслуговування, медичного забезпечення, психологічної підтримки, професійної реабілітації, соціальної адаптації та інші види допомоги, які сприяють задоволенню основних потреб людей.

Закон визначає основні принципи надання соціальних послуг, зокрема принципи добровільності, гуманності, конфіденційності, індивідуального підходу, доступності та інтеграції. Він також встановлює відповідальність органів влади та установ, які забезпечують надання соціальних послуг, перед громадянами за якістю та своєчасністю надання таких послуг.

Дія цього Закону поширюється на осіб, які проживають або перебувають на законних підставах на території України, включаючи громадян України, іноземців та осіб без громадянства [26]. Тобто закон поширюється на широке коло осіб і груп населення, зокрема на осіб, які потребують соціальної підтримки та допомоги у вирішенні своїх соціальних потреб.

Закон розповсюджується на вразливі групи населення, такі як діти без батьківського піклування, особи з інвалідністю, літні люди, безробітні, бездомні, особи залежності, люди, які перебувають у складних життєвих обставинах та інші особи, що потребують допомоги [26].

Закон «Про соціальні послуги» також передбачає механізми забезпечення соціального захисту осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, таких як люди з інвалідністю, малозабезпечені громадяни, літні люди, діти без батьківського піклування та інші категорії населення, які потребують особливої уваги. Надання соціальних послуг здійснюється органами місцевого самоврядування, державними установами та

неурядовими організаціями, які мають відповідну ліцензію. Вони мають забезпечити розвиток мережі установ соціального обслуговування та інших установ, які надають соціальні послуги, а також сприяти підвищенню кваліфікації фахівців у цій сфері.

Закон «Про соціальні послуги» має важливе значення для забезпечення соціального захисту громадян України та розвитку системи соціального обслуговування. Він сприяє покращенню якості життя людей, які потребують підтримки, і забезпечує їм рівні можливості для повноцінної участі в суспільстві.

За законом «Про соціальні послуги» соціальне обслуговування – система соціальних заходів, яка передбачає сприяння, підтримку і послуги, що надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу та повноцінної життєдіяльності [26].

Одним з основних аспектів соціального обслуговування, який регламентує Закон, є забезпечення соціальної підтримки особам, які знаходяться у вразливому стані. Це можуть бути люди похилого віку, особи з інвалідністю, діти без батьківського піклування, люди, які потерпіли від конфліктів чи катастроф, а також інші категорії громадян, які потребують допомоги. Закон передбачає надання цим особам різних видів соціальних послуг, таких як соціальна реабілітація, психологічна підтримка, медична допомога, проживання у соціальних установах тощо. Закон також забезпечує право на соціальне обслуговування особам, які мають обмежені можливості та потребують підтримки для самостійного життя. Це можуть бути люди, які знаходяться у складних життєвих обставинах, бездомні, жертви насильства, молоді з особливими потребами та інші.

Закон гарантує надання цим особам соціальних послуг, спрямованих на підтримку у самостійному проживанні, надання кваліфікованої освіти та професійного навчання, працевлаштування та інші форми допомоги, необхідні для покращення їхнього соціального становища [26].

Він також визначає права та обов'язки суб'єктів соціального обслуговування, а також механізми здійснення соціальних послуг. Він передбачає розвиток мережі соціальних служб, які забезпечують надання соціальних послуг на місцевому рівні. Такі служби повинні мати відповідний кадровий склад, необхідні матеріальні ресурси та умови для забезпечення якісного соціального обслуговування.

В цілому, Закон України «Про соціальні послуги» визнає важливість соціального обслуговування як чинника соціального розвитку країни. Він забезпечує правову базу для здійснення соціальних послуг, сприяє захисту прав та інтересів осіб, які потребують підтримки, та сприяє створенню справедливого та соціально відповідального суспільства.

Порядок «Про організацію надання соціальних послуг» встановлює правила та процедури щодо організації та надання соціальних послуг. Він має на меті забезпечення ефективності, якості та доступності соціальних послуг для населення, особливо тих, хто потребує підтримки та допомоги. У цьому Порядку визначаються вимоги до організацій, що надають соціальні послуги, включаючи процедури реєстрації та ліцензування. Він також може містити вказівки щодо кваліфікації та навчання персоналу, який працює у сфері соціальних послуг. [19].

Одним з основних принципів Порядку є принцип гуманності та поваги до гідності особи. Він передбачає, що надання соціальних послуг повинно ґрунтуватись на повазі до прав та потреб кожної людини, незалежно від її соціального становища чи життєвої ситуації. Це означає, що працівники, які надають соціальні послуги, повинні бути доброзичливими, емпатичними та здатними зрозуміти потреби та бажання кожної особи [19].

Порядок також встановлює вимоги до кваліфікації працівників, що надають соціальні послуги. Вони повинні мати необхідні знання, навички та досвід для виконання своїх обов'язків. Крім того, порядок передбачає постійне професійне навчання працівників, щоб вони могли вдосконалювати

свої навички та знання, враховуючи зміни в суспільстві та нові тенденції у сфері соціального обслуговування.

У порядку також розглядаються питання створення системи оцінки якості наданих соціальних послуг. Це охоплює збір даних, аналіз отриманих результатів та впровадження заходів для поліпшення роботи. Забезпечення якості надання соціальних послуг має на меті підвищити ефективність та задоволення потреб користувачів, а також забезпечити виконання стандартів якості [19].

Крім того, порядок передбачає систему соціального партнерства та співробітництва між державою, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами. Це важливо для забезпечення координації та спільних зусиль у наданні соціальних послуг. Взаємодія між різними сторонами дозволяє вирішувати проблеми та виклики, що виникають у сфері соціального обслуговування, та забезпечує ефективне використання ресурсів.

Загальний порядок «Про організацію надання соціальних послуг» сприяє створенню системи соціального обслуговування, яка є ефективною, доступною та орієнтованою на потреби громади. Він регулює процеси надання соціальних послуг, встановлює стандарти та вимоги до працівників, сприяє поліпшенню якості та координації роботи, а також сприяє розвитку соціального партнерства. Цей порядок є важливим інструментом для підтримки та розвитку соціальної сфери та забезпечення добробуту населення.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг» є важливим нормативно-правовим актом, який визначає стандарти та критерії для оцінки діяльності організацій, що надають соціальні послуги. Ця постанова має на меті підвищення якості та ефективності соціального обслуговування населення та забезпечення стандартів якості в цій сфері [24].

Критерії діяльності надавачів соціальних послуг, які були затверджені постановою, визначають вимоги до організацій, які займаються наданням

соціальних послуг. Вони охоплюють такі аспекти, як кваліфікація працівників, наявність необхідного обладнання та інфраструктури, фінансова стійкість організації, якість наданих послуг, участь громади тощо. Ці критерії є важливими орієнтирами для оцінки роботи надавачів соціальних послуг та визначення їх відповідності стандартам якості.

Встановлені критерії також спрямовані на забезпечення безпеки та захисту прав користувачів соціальних послуг. Організації, які надають соціальні послуги, зобов'язані дотримуватись норм та правил, що забезпечують безпеку та благополуччя клієнтів. Крім того, критерії передбачають наявність процедур контролю та звітності, які дозволяють відстежувати якість надання послуг та вживати заходів для вирішення виявлених проблем.

Затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг є важливим кроком у розвитку соціальної сфери України. Ця постанова сприяє покращенню стандартів якості та ефективності надання соціальних послуг, а також забезпечує захист прав та інтересів користувачів. Виконання встановлених критеріїв допоможе забезпечити належну якість соціальних послуг та підвищити довіру громади до організацій, що їх надають.

Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» була прийнята з метою вдосконалення системи соціального обслуговування громадян української держави. Постанова встановлює основні принципи та норми організації роботи територіальних центрів соціального обслуговування та регламентує надання соціальних послуг усіма їх структурними підрозділами [6].

Згідно з постановою, територіальні центри соціального обслуговування є ключовими інституціями, які забезпечують реалізацію державної соціальної політики та надають різноманітні соціальні послуги населенню. Вони виконують свої функції на місцевому рівні та безпосередньо співпрацюють з громадянами, які потребують підтримки та допомоги [6].

Постанова визначає перелік соціальних послуг, які надаються територіальними центрами соціального обслуговування. Це можуть бути послуги соціальної реабілітації, соціального супроводу, психологічної підтримки, тимчасового проживання, допомоги у влаштуванні на роботу та багато інших. Кожна послуга має свої особливості та вимоги до надання, які регламентуються Постановою.

Одним із головних положень постанови є створення умов для забезпечення доступності соціальних послуг громадянам. Це включає створення необхідної інфраструктури, надання інформаційної підтримки, усунення будь-яких бар'єрів, що перешкоджають отриманню соціальної допомоги.

Постанова встановлює вимоги до якості надання соціальних послуг та контролює їх виконання. Такі вимоги передбачають наявність кваліфікованого персоналу, проведення оцінки потреб та планування надання послуг, впровадження механізмів контролю якості та забезпечення безпеки клієнтів [6].

Загалом, Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» створює правову базу для організації ефективного та якісного соціального обслуговування населення України та сприяє покращенню життєвих умов громадян, особливо тих, хто потребує особливої підтримки та допомоги.

Отже, ці закони сприяють регулюванню соціального обслуговування в Україні, забезпечують правові гарантії населенню та визначають відповідальність органів влади та соціальних служб у цій сфері. Вони гарантують доступність та якість соціальних послуг, а також встановлюють відповідальність за їх надання та контроль за їх виконанням.

Висновки до першого розділу

В рамках даного розділу дипломної роботи були розглянуті теоретичні аспекти соціального обслуговування. Вивчення літературних джерел та досліджень дозволило визначити сутність, функції та принципи соціального обслуговування.

З'ясовано, що соціальне обслуговування є системою послуг, яка спрямована на задоволення соціальних потреб та підтримку вразливих груп населення. Воно має на меті поліпшення якості життя та забезпечення соціальної справедливості. Основні функції соціального обслуговування включають підтримку, реабілітацію, соціальну адаптацію, попередження соціального відчуження та соціальну активізацію клієнтів.

Крім того, у розділі були проаналізовані основні принципи соціального обслуговування, серед яких важливе значення мають гуманізм, конфіденційність, ефективність, результативність та добровільність. Ці принципи визначають підходи та цінності, які лежать в основі професійної практики соціальних працівників.

Законодавство України щодо соціального обслуговування регулює правову основу функціонування системи соціального обслуговування. Закони визначають права та обов'язки громадян, порядок надання соціальних послуг, встановлюють вимоги до професійної діяльності працівників соціальних служб, а також механізми контролю та відповідальності. Важливою складовою законодавства є забезпечення фінансування соціальних послуг та забезпечення доступності та якості надання цих послуг.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що теоретичні аспекти соціального обслуговування є важливим елементом розуміння та розвитку цієї сфери. Вони надають наукову базу та орієнтацію для практичної діяльності соціальних працівників, сприяють вдосконаленню системи соціального обслуговування та забезпечують якісну підтримку та допомогу вразливим групам населення.

РОЗДІЛ II СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Структура та організація системи соціального обслуговування

Сучасна структура системи соціального обслуговування в Україні включає різноманітні компоненти та послуги, які надаються населенню для задоволення його соціальних потреб. Система соціального обслуговування розрізняється на кілька рівнів, включаючи національний рівень, регіональний рівень та місцевий рівень [7].

Національний рівень включає Міністерство соціальної політики України, яке відповідає за розробку та реалізацію стратегій та політик у сфері соціального обслуговування. Цей рівень визначає загальні принципи та стандарти надання соціальних послуг, регулює фінансування системи та забезпечує контроль якості послуг [3].

На регіональному рівні діє система обласних управлінь соціального захисту населення. Вони відповідають за організацію та координацію соціального обслуговування на своїй території. Ці управління співпрацюють з місцевими органами самоврядування, надають фінансову та методичну підтримку місцевим соціальним службам та центрам соціальних послуг [3].

Місцевий рівень включає місцеві органи самоврядування, такі як районні, міські та сільські ради. Ці органи відповідають за організацію та надання соціальних послуг на своїй території. Вони можуть утворювати центри соціальних послуг або укладати угоди з незалежними постачальниками послуг для забезпечення потреб населення [3].

В Україні система соціального обслуговування організована на державному рівні та здійснюється через Міністерство соціальної політики. Основна мета цієї системи полягає в наданні підтримки та допомоги різним

категоріям населення, зокрема особам похилого віку, інвалідам, дітям, сім'ям у складних життєвих ситуаціях тощо [7].

У складі системи соціального обслуговування присутні різні типи установ та послуг. Систему соціального обслуговування України можна зобразити у вигляді схеми (див. рис. 2.1).

Рис. 2.1 Структурно-логічна схема соціального обслуговування

На рисунку 2.1 видно соціальне обслуговування включає різноманітні послуги та допомогу, надані уразливим групам населення для задоволення

їхніх соціальних потреб. Ці послуги можуть бути орієнтовані на різні категорії людей, такі як молоді, літні люди, люди з інвалідністю, бездомні, мігранти.

Соціальне обслуговування охоплює широкий спектр послуг, які надаються людям, що потребують підтримки та допомоги в різних сферах життя. Однією з форм соціального обслуговування є соціальний супровід. Це практика надання індивідуальної підтримки та консультування людям у складних життєвих ситуаціях. Соціальні супроводжувачі працюють з клієнтами, щоб допомогти їм розв'язати проблеми, зберегти незалежність та поліпшити якість життя [1].

Ще однією формою соціального обслуговування є соціальні центри. Це місця, де люди можуть зустрічатися, взаємодіяти та брати участь у різних активностях. Соціальні центри надають можливості для соціалізації, навчання, розвитку та розваг. Вони можуть пропонувати курси, семінари, творчі гуртки, спортивні заняття та інші заходи, які сприяють зміцненню соціальних зв'язків та самореалізації [1].

Окрему форму соціального обслуговування представляють послуги домашнього догляду. Це допомога людям, які мають обмеження у самообслуговуванні, у виконанні щоденних життєвих потреб. Домашній догляд може включати надання основних медичних послуг, підтримку в господарстві, приготування їжі, допомогу у прийомі ліків та інші побутові послуги, що допомагають людям зберегти незалежність та жити в комфортних умовах [1].

Крім того, соціальне обслуговування містить інституційну форму – соціальні заклади. Це установи, які надають проживання та догляд людям, які не можуть самостійно забезпечити себе або не мають місця проживання. Соціальні заклади можуть бути призначені для старших людей, дітей-сиріт, осіб з інвалідністю або для людей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Вони забезпечують проживання, харчування, медичний догляд

та інші необхідні послуги, щоб забезпечити безпеку та добробут своїх мешканців [1].

Основними складовими системи соціального обслуговування є соціальні служби, соціальні центри, будинки-інтернати, центри соціальної реабілітації, а також програми та проекти, спрямовані на соціальну підтримку різних категорій населення. Тобто соціальне обслуговування в Україні здійснюється:

- за місцем проживання особи (вдома);
 - надається в стаціонарних інтернатних установах та закладах;
 - у реабілітаційних установах та закладах;
 - в установах та закладах денного перебування;
 - в установах та закладах тимчасового або постійного перебування;
 - у територіальних центрах надання соціальних послуг;
 - реалізовується через інші заклади соціальної підтримки або догляду.
- [7].

Основою системи соціального обслуговування є соціальні служби. Соціальні служби є основними посередниками між державою та громадянами у сфері соціального обслуговування. Вони забезпечують консультації, психологічну підтримку, а також надають інформацію про доступні соціальні послуги та програми. Соціальні служби також займаються виявленням та реєстрацією осіб, які потребують соціальної допомоги [35 с. 12].

Однією з ключових соціальних служб є центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді . Цей спеціалізований заклад здійснює соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, які знаходяться у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги [23]. Ці центри надають консультативну та психологічну підтримку, матеріальну допомогу, освітні та реабілітаційні послуги для дітей та їх батьків. Вони також відіграють важливу роль у запобіганні насильства в сім'ї та допомозі жертвам сімейного насильства.

Крім того, в Україні діють соціальні служби для людей з інвалідністю. Ці служби надають різноманітну підтримку особам з фізичними, розумовими або психічними обмеженнями. Вони забезпечують доступ до реабілітаційних послуг, медичного догляду, навчання та професійного розвитку, а також допомогу в соціальній інтеграції. Метою цих служб є забезпечення рівних можливостей та покращення якості життя людей з інвалідністю [7].

Додатково, в Україні існують соціальні служби для бездомних осіб, які надають притулок, гарячу їжу, медичну допомогу та психологічну підтримку. Ці служби працюють з метою надання тимчасової або постійної підтримки бездомним, а також сприяння їхньому соціальному включенню та реінтеграції в суспільство [7].

Україна також має соціальні служби для літніх громадян, які надають допомогу та підтримку особам похилого віку. Ці служби охоплюють домашню допомогу, організацію соціальних заходів, медичну підтримку та інші послуги, спрямовані на забезпечення комфортного та активного старіння.

Загалом, соціальні служби в Україні відіграють важливу роль у забезпеченні соціальної справедливості та допомозі тим, хто найбільше потребує підтримки. Вони працюють з метою забезпечення соціального захисту, інтеграції та поліпшення якості життя різних верств населення.

Соціальні центри є місцями, де громадяни можуть отримати різні види соціальних послуг. Це можуть бути послуги допомоги в організації побуту, реабілітаційні послуги, професійна підготовка та розвиток, а також заняття зі здоров'язбереження та соціальної адаптації. Соціальні центри часто співпрацюють з іншими установами та організаціями, щоб забезпечити повний спектр послуг для громадян [35 с. 34]. Один з ключових аспектів діяльності центрів полягає у створенні безпечного та прихильного середовища для всіх учасників. Ці центри надають людям можливість зустрічатися та спілкуватися з іншими, висловлювати свої потреби та

проблеми. Вони створюють можливості для побудови соціальних зв'язків, взаємодії та підтримки між різними членами громади [35 с. 35].

Крім того, центри надають широкий спектр соціальних послуг. Це можуть бути консультації та психологічна підтримка, навчання та професійний розвиток, медичні та правові консультації, соціальні програми та активності. Вони допомагають людям знайти рішення для своїх проблем, навчитися новим навичкам та впроваджувати позитивні зміни в своє життя.

Усі ці аспекти роботи соціальних центрів сприяють підвищенню якості життя соціально вразливих груп населення, підтримці їхнього самовизначення та активної участі в суспільстві. Соціальні центри стають місцем, де люди можуть знайти підтримку, розвиватися та відчувати себе частиною громади.

Будинки-інтернати призначені для надання соціальної допомоги особам з особливими потребами або особам похилого віку, які не можуть самостійно проживати. Вони забезпечують проживання, харчування, медичну та соціальну підтримку своїм мешканцям. В таких установах працюють спеціалісти, які забезпечують необхідний догляд та реабілітацію для мешканців [35 с. 26]. Головна функція будинків-інтернатів полягає в наданні соціально-побутової підтримки. Ці установи забезпечують основні потреби мешканців, такі як харчування, проживання, медичний догляд та особисту гігієну. Вони створюють комфортні умови проживання, забезпечують належний рівень безпеки та забезпечують доступ до необхідних послуг[3].

Крім того, будинки-інтернати забезпечують соціальну підтримку та розвиток мешканців. Фахівці, працюючи в цих установах, надають психологічну та соціальну допомогу, сприяють соціальній адаптації та розвитку навичок самозабезпечення. Вони організують різні тренінги, заняття та розважальні заходи, які сприяють підвищенню якості життя мешканців та їхньому включенню в соціальне середовище [3].

Одним з важливих аспектів роботи будинків-інтернатів є створення інклюзивного та дружнього середовища. Вони сприяють взаємодії мешканців зі суспільством, сприяють формуванню контактів з рідними, друзями та громадою. Це допомагає зменшити соціальну відчуженість та покращує якість життя мешканців.

Центри соціальної реабілітації спрямовані на підтримку та реінтеграцію осіб з обмеженими можливостями. Вони надають послуги реабілітації, професійної підготовки, соціальної адаптації та забезпечують доступ до освіти та працевлаштування. Центри соціальної реабілітації працюють у тісному партнерстві з соціальними службами та іншими установами для забезпечення повного спектра послуг для своїх клієнтів. Їх головна мета полягає відновленні та покращенні фізичного, психічного та соціального функціонування людей, щоб вони могли повернутися до активної участі в суспільстві [35 с. 27].

Одним з головних аспектів роботи центрів соціальної реабілітації є надання медичної та фізіотерапевтичної допомоги. Фахівці проводять діагностику, розробляють індивідуальні плани реабілітації та проводять лікування для покращення фізичного стану осіб з обмеженими можливостями. Це можуть бути фізіотерапія, реабілітаційні вправи, масаж, адаптивні технології та інші методи, спрямовані на відновлення рухової активності та функціональних навичок [35 с. 27].

Крім фізичної реабілітації, центри соціальної реабілітації забезпечують психологічну та соціальну підтримку. Фахівці співпрацюють з клієнтами, щоб допомогти їм подолати психологічні труднощі та адаптуватися до нових умов життя. Вони проводять індивідуальні консультації, психотерапевтичні сесії, групові заняття та тренінги, спрямовані на підвищення самооцінки, розвиток навичок соціальної взаємодії та розробку стратегій справляння зі стресом.

Загалом, центри соціальної реабілітації відіграють важливу роль у наданні комплексної підтримки та реабілітаційних послуг для осіб з

обмеженими можливостями. Вони сприяють поверненню самостійності, підвищенню якості життя та інтеграції цих осіб в суспільство. Центри соціальної реабілітації створюють умови для відновлення та розвитку осіб з обмеженими можливостями, допомагають їм реалізувати свій потенціал та досягти максимальної самостійності.

У додаток до вищезгаданих установ та послуг, в Україні існують також різні програми та проекти, спрямовані на соціальну підтримку різних категорій населення. Наприклад, це програми соціальної допомоги сім'ям з дітьми, програми підтримки осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, та інші ініціативи, спрямовані на соціальну інтеграцію та розвиток громадян.

Узагальнюючи вищезазначене, структура та організація системи соціального обслуговування визначають її ефективність та якість послуг, які надаються населенню. Чітка ієрархія, індивідуальний підхід до клієнтів та партнерство між зацікавленими сторонами є ключовими компонентами успішної системи соціального обслуговування. Ці аспекти потребують постійного вдосконалення та адаптації до змін у суспільстві та потреб населення.

2.2 Реалії соціального обслуговування під час воєнного стану

Воєнний стан в Україні є особливим періодом, коли діє надзвичайний стан та обмеження громадянських прав і свобод. Під час воєнного стану соціальне обслуговування зазвичай перебуває під впливом цих обмежень і змінюється для забезпечення потреб населення в умовах конфлікту. Однак, конкретні заходи й послуги, що надаються, можуть різнитися залежно від конкретної ситуації та рішень уряду.

Міністерство соціальної політики та сфери соціального обслуговування та захисту є важливим органом уряду, яке забезпечує реалізацію соціальної

політики і надає підтримку громадянам в уразливих ситуаціях. Одним з головних завдань Мінсоцполітики є забезпечення соціального захисту населення. Це важлива сфера діяльності, яка допомагає утримувати баланс в суспільстві та піклується про своїх уразливих громадян [33].

Повномасштабне вторгнення російської федерації на нашу землю та введення воєнного стану в Україні стали серйозним випробуванням для системи. Основна мета соціальних послуг полягає у наданні допомоги людям, які опинилися у скрутному становищі та не можуть самостійно справитися з цим. Війна, бойові дії та тимчасова окупація створюють ряд факторів, які негативно впливають на життя людини, сім'ї та, зокрема, сімей з дітьми. Саме тому зараз більшість громадян потребують допомоги соціальних працівників. Ця допомога може включати психологічну, матеріальну та фізичну підтримку, необхідну для подолання наслідків війни та бойових дій [33].

Один з найважливіших аспектів соціальних послуг в цей період – це надання медичної допомоги тим, хто постраждав внаслідок конфлікту. Багато людей отримали поранення або травми та потребують медичної реабілітації та довготривалого лікування. Соціальні працівники та волонтери здійснюють розподіл медичних засобів та ліків, організують перевезення постраждалих до лікувальних закладів та забезпечують їх догляд [33].

Додатково, соціальні працівники забезпечують психологічну підтримку людям, які постраждали внаслідок військових дій. Військовий конфлікт може сильно вплинути на психологічний стан людей, спричиняючи посттравматичний стресовий розлад, тривогу, депресію та інші психічні проблеми. Вони працюють з ветеранами, біженцями, сім'ями загиблих та іншими групами, щоб допомогти їм впоратися з травматичними подіями, відновити психологічну стабільність та побудувати майбутнє. Професійні психологи та соціальні працівники пропонують підтримку, групові та індивідуальні сесії, щоб допомогти людям змінити свої емоційні реакції на стресові ситуації та забезпечити їх відновлення [32].

Одним з основних аспектів психологічної підтримки є індивідуальні консультації. Психологи працюють з постраждалими, надаючи їм можливість висловити свої емоції та досвід, а також допомагають зрозуміти та здолати психологічні труднощі. Вони використовують різні методи та техніки, щоб допомогти постраждалим знизити рівень тривоги, розвивати стратегії саморегуляції та зміцнювати їх психологічну стійкість.

Крім індивідуальних консультацій, організуються групові психологічні сесії та психотерапевтичні групи. Це надає можливість людям, які пережили подібні досвіди, об'єднатися, поділитися своїми почуттями та отримати підтримку один від одного. Групова робота допомагає зменшити почуття самотності та непорозуміння, а також сприяє побудові резилієнтності та взаємодопомоги. Психологи та соціальні працівники проводять психологічні тренінги та навчальні сесії з метою підвищення психологічної компетентності та самопомоги. Ці заходи надають постраждалим інструменти та стратегії для ефективного управління стресом, розвитку позитивного мислення та зміцнення психічного здоров'я [32].

Усі ці заходи покликані забезпечити психологічну підтримку та консультування під час воєнного стану в Україні. Вони сприяють покращенню психічного стану постраждалих, розвитку ресурсів для подолання труднощів та відновленню їх психологічного благополуччя.

Крім того, соціальні послуги під час воєнного стану орієнтовані на підтримку вразливих груп населення, зокрема дітей, літніх людей та інвалідів. Дитячі центри та пришкільні табори надають безпечну та стимулюючу середовище для дітей, які можуть бути постраждалі внаслідок війни. Соціальні працівники забезпечують їм освіту, харчування та захист.

У період воєнного стану, зокрема на територіях ведення бойових дій, організовується стаціонарний, паліативний догляд, підтримане проживання громадян похилого віку осіб з інвалідністю екстрено (кризово) за заявою цієї людини або її законного представника (для недієздатних осіб) / повідомлення

органу опіки та піклування (за відсутності законного представника) або за алгоритмом надання соціальних послуг екстрено (кризово) [28].

Уряд спростив процедуру прийняття рішення щодо надання стаціонарного догляду, який забезпечується різними установами соціального захисту населення, такими як інтернатні заклади, стаціонарні відділення територіальних центрів соціального обслуговування або центри надання соціальних послуг. За механізмом екстреної (кризової) допомоги можуть надаватись різні соціальні послуги, такі як догляд вдома, надання притулку, консультування, соціальний супровід сімей з дітьми, натуральна допомога та інші [33].

Основна мета цих змін полягає в максимально швидкому наданні людям необхідної допомоги. Військові адміністрації приймають рішення щодо евакуації та відповідають за її організацію. Наприклад, якщо виникає потреба евакуювати підопічних інтернатних закладів системи соціального захисту населення в інші регіони, то військові адміністрації співпрацюють з Нацсоцслужбою, щоб знайти подібні установи, які зможуть забезпечити подальше обслуговування цих людей [41]. Рішення щодо надання або відмови у наданні соціальних послуг у кризових ситуаціях приймається негайно, не пізніше ніж за одну добу з моменту отримання відповідної заявки, звернення або повідомлення. Соціальні послуги, надані у кризових ситуаціях, доступні безкоштовно [41].

Якщо особа залишається вдома і потребує соціальних послуг, то про неї можуть повідомити знайомі, сусіди або волонтери. Для цього достатньо усного звернення. Відповідні органи або надавачі соціальних послуг повинні прийняти відповідне рішення протягом однієї доби [41].

У період воєнного стану будь-які соціальні послуги, включаючи стаціонарний догляд та інші, можна отримати, звернувшись безпосередньо до відповідних організацій, незалежно від місця зареєстрованого або задекларованого проживання. Якщо людина була евакуйована з небезпечної території та втратила навички самообслуговування, її можуть прийняти на

догляд у соціальний заклад протягом доби за власною заявою або заявою супроводжуючої її особи. Надавач соціальних послуг тепер бере на себе обов'язки, пов'язані з оформленням медичної картки, переведенням пенсії, отриманням довідки про доходи, відновленням документів, що посвідчують особу, за умови, що місцеві органи влади делегували йому такі повноваження [41].

У цей час рішення приймаються на основі однієї заяви громадянина, і після прийняття в заклад працівники надають допомогу у відновленні документів, що посвідчують особу, а також вирішують інші проблемні питання людини, якщо потрібно. Однак найважливіше, що людина має притулок, її первинні базові потреби (харчування, вода, одяг) задовольняються, забезпечується догляд, а також надається психологічна підтримка. На сьогодні близько 4 тисяч осіб влаштовано до інтернатних закладів за спрощеною процедурою [33].

Згідно з ухваленим рішенням Уряду, під час воєнного або надзвичайного стану людям з інвалідністю та літнім людям екстрено (кризово) можуть надаватися наступні соціальні послуги:

- інформування, консультування, консультативний кризовий телефон;
- надання притулку, нічний притулок, короткотермінове проживання;
- екстрене (кризове) втручання;
- підтримане проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, бездомних осіб;
- соціальний супровід сімей або осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- догляд вдома, догляд стаціонарний, денний догляд, денний догляд дітей з інвалідністю, паліативний догляд;
- соціально-психологічна реабілітація;
- натуральна допомога;
- переклад жестовою мовою;
- транспортні послуги [41].

За спрощеним алгоритмом надаються послуги догляду вдома, перебування в стаціонарних установах, забезпечення притулку, консультування, соціальний супровід сімей з дітьми, надання натуральної допомоги та транспортні послуги. Закон про соціальні послуги не встановлює жодних обмежень, тому фактично можна отримати будь-які послуги [41].

Завдання органів соціальної допомоги завжди полягало у виявленні осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах і потребують зовнішньої підтримки. Це особливо критично в період воєнного стану, оскільки будь-яке зволікання може призвести до втрати життя. З початком війни обсяг роботи для постачальників соціальних послуг значно збільшився. Очевидно, у зв'язку з цим збільшилася кількість людей, які опинилися безпритульними. Також зросла кількість внутрішньо переміщених осіб. У зв'язку з цим було вирішено поєднати зусилля соціальних працівників та волонтерів, щоб протистояти цим викликам [41].

Інформування населення про доступні допомоги, соціальні програми та права під час воєнного стану в Україні є також важливою складовою діяльності соціальних служб. У такий непростий період люди мають право знати про наявні можливості та ресурси, що стоять в їхньому розпорядженні. Розповсюдження інформації про різноманітні джерела допомоги дозволяє людям отримати необхідну підтримку у важкі часи. Організації та урядові структури активно співпрацюють з місцевими громадами та недержавними організаціями для надання соціальних послуг у зоні конфлікту.

Один зі способів інформування населення – це розповсюдження інформаційних матеріалів. Соціальні працівники розробляють брошури, листівки, плакати та інші друковані матеріали, які містять вичерпну інформацію про доступні допомоги та соціальні програми. Ці матеріали розповсюджуються у місцях масового перебування людей, установах охорони здоров'я, місцевих органах влади та інших центрах громадського обслуговування [41].

Крім того, проводяться інформаційні заходи та семінари, спрямовані на популяризацію доступних допомог та соціальних програм. Соціальні працівники та фахівці залучаються до презентацій та публічних виступів, де вони надають детальну інформацію про права та можливості населення. Ці заходи дозволяють активно взаємодіяти з громадськістю, відповідати на запитання та поширювати свідомість про наявні ресурси та допомоги.

Онлайн-платформи та веб-ресурси також грають важливу роль в інформуванні населення. Урядові та недержавні організації створюють спеціальні веб-сайти, де надають докладну інформацію про соціальні програми, права та доступні допомоги. Ці ресурси дозволяють людям швидко знайти потрібну інформацію та звернутися за допомогою у разі потреби. Важливим елементом таких платформ є наявність контактів та гарячих ліній, де люди можуть отримати консультацію та додаткову підтримку [41].

Загальна мета інформування населення про доступні допомоги, соціальні програми та права під час воєнного стану полягає в тому, щоб зробити цю інформацію максимально доступною та зрозумілою для всіх. Це сприяє підвищенню обізнаності громадян, допомагає їм скористатися наявними ресурсами та захистити свої права в умовах надзвичайного стану.

Отже, усі ці заходи спрямовані на те, щоб підтримати та допомогти людям, які постраждали внаслідок воєнного стану в Україні. Соціальне обслуговування є невід'ємною частиною реагування на гуманітарну кризу і сприяє відновленню та реінтеграції постраждалих у суспільство.

2.3 Імплементация нормативно правових змін в зв'язку з воєнним станом

Воєнний стан в Україні супроводжується рядом змін в законодавстві, що спрямовані на забезпечення безпеки, захисту прав громадян та ефективне

функціонування в умовах конфлікту. Ці зміни відображають надзвичайний статус країни та надають правову основу для дій уряду та військових органів.

Президентом України Володимиром Зеленським 26 квітня 2022 року було підписано прийнятий Верховною Радою України 14 квітня 2022 року Закон України, «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» [33].

Прийнятим законом вносяться зміни до законів України «Про соціальні послуги», «Про правовий режим воєнного стану», зокрема:

- для визначення середньомісячного сукупного доходу громадян з урахуванням попереднього кварталу, передуючого місяцю, що передує місяцю звернення, передбачено перегляд термінів. Замість використання шести останніх місяців, як було спочатку заплановано, цей новий підхід дозволить запровадити електронний обмін даними, зокрема з Державною податковою службою, стосовно доходів громадян;
- введення надзвичайного або воєнного стану на території України розширює повноваження обласних та Київської міської державних адміністрацій, виконавчих органів сільських, селищних та міських рад. Це здійснюється шляхом надання їм можливості визначати особливості прийняття рішень щодо надання соціальних послуг;
- визначається, що випадок введення надзвичайного або воєнного стану на території України не застосовується для процесу прийняття рішення щодо надання соціальних послуг. В таких ситуаціях соціальні послуги надаються негайно або в кризовому режимі. Це дозволяє здійснювати прийняття рішень про надання соціальних послуг протягом 24 годин на підставі заяви або повідомлення про необхідність послуг, а також складати акт про надання цих послуг;

- надавачам соціальних послуг надається можливість приймати рішення щодо надання соціальних послуг у кризових ситуаціях безпосередньо, що сприятиме негайному наданню допомоги людям;
- особам, які постраждали внаслідок пожежі, стихійного лиха, катастрофи, бойових дій, терористичного акту, збройного конфлікту або тимчасової окупації, надаються соціальні послуги безкоштовно;
- під час воєнного стану в Україні або на певних її територіях, соціальні послуги, надані державними/комунальними надавачами соціальних послуг (такі як притулок, догляд, підтримане проживання, натуральна допомога, транспортні послуги тощо), особам, які стали внутрішньо переміщеними і опинилися у складних життєвих обставинах через шкоду, завдану бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом або тимчасовою окупацією, фінансуються згідно з порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України;
- повноваження військових адміністрацій управління надавачами соціальних послуг та організації надання таких послуг розширюються [33].

Прийнятий закон дозволяє забезпечити швидке надання соціальних послуг особам або сім'ям, що постраждали в умовах введення надзвичайного або воєнного стану на території України, з метою збереження їх життя та здоров'я. Міністерство соціальної політики приймає заходи для оперативного приведення нормативно-правових актів у відповідність із прийнятим законом [33].

Постановою Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 560 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» (далі – Постанова № 560) урегульоване питання надання соціальних послуг особам, які опинились у складних життєвих обставинах, екстрено (кризово) в умовах воєнного стану [15].

Згідно з вказаною постановою, особам, які переживають складні життєві обставини під час воєнного стану, будуть доступні необхідні соціальні послуги, такі як притулок або стаціонарний догляд. Ці послуги можна отримати, подавши заяву, і компетентні органи або постачальники послуг прийматимуть відповідні рішення протягом 1 доби [15].

Заяву про надання соціальних послуг можна подати до:

- уповноваженого органу соцзахисту за місцем звернення, незалежно від задекларованого/зареєстрованого місця проживання (перебування) особи, що потребує соціальної послуги,
- безпосередньо до надавача соціальних послуг [15].

Уповноважений орган або надавач соціальних послуг приймають рішення про надання екстрених (кризових) послуг та забезпечують їх невідкладне надання протягом однієї доби [21].

Надавач соціальних послуг здійснює заходи для відновлення паспорта або іншого документу, що засвідчує особу людини. Після закінчення воєнного стану особа, яка подала заявку, протягом місяця представляє уповноваженому органу необхідні документи, що потрібні для прийняття рішення про надання соціальних послуг, які не були надані раніше [15].

З метою розширення доступу людей до соціальних послуг під час воєнного або надзвичайного стану, було спрощено критерії, якими керуються надавачі соціальних послуг. Зокрема, їм дозволено залучати до своєї діяльності працівників і волонтерів, незалежно від наявності професійних документів. Також не враховується фінансова заборгованість осіб, які отримують ці послуги. Замість цього, надавачі конкретних соціальних послуг, які відповідають спеціальним критеріям, повинні забезпечити укриття для отримувачів послуг та персоналу шляхом їх підготовки та облаштування [15].

Постановою № 560 було розширено коло суб'єктів, які можуть виявляти осіб у складних життєвих обставинах, включивши волонтерів. Це пов'язано з тим, що під час здійснення волонтерської діяльності та надання

гуманітарної допомоги, волонтери можуть виявляти осіб похилого віку та інвалідів, які залишились вдома та потребують підтримки з боку третіх осіб [21].

Такі зміни передбачають спрощення процедур отримання соціальних послуг для постраждалих. Уряд встановлює спеціальні механізми та процедури, що дозволяють швидше та ефективніше надавати допомогу громадянам, які постраждали внаслідок конфлікту. Це включає спрощені процедури оформлення документів, прискорені розгляди заяв та виплати допомоги. Також включаються заходи щодо координації та співпраці між різними органами соціального обслуговування. В умовах воєнного стану важливо забезпечити ефективну співпрацю між державними службами, громадськими організаціями та волонтерами, щоб максимально скористатися ресурсами та надати необхідну допомогу постраждалим.

Отже, зміни в законодавстві соціального обслуговування у зв'язку з воєнним станом мають на меті забезпечити ефективну та швидку соціальну підтримку та допомогу громадянам, які потребують особливої уваги та захисту в умовах конфлікту. Вони спрямовані на полегшення становища постраждалих та забезпечення їхнього благополуччя та реінтеграції в суспільство.

Висновки до другого розділу

У даному розділі було проведено детальний аналіз сучасного стану системи соціального обслуговування в Україні. Було розглянуто структуру та функції системи соціального обслуговування, а також основні види послуг, що надаються населенню. Було виявлено, що система соціального обслуговування в Україні є досить розгалуженою та включає в себе різноманітні інституції та організації.

В ході дослідження було проаналізовано, як проводиться соціальне обслуговування під час воєнного стану в Україні. Виявлено, що цей процес включає широкий спектр дій, спрямованих на надання допомоги та підтримки постраждалим громадянам. Воно передбачає надання основних соціальних послуг, таких як житло, харчування, медична допомога, психологічна підтримка, реабілітація та інші види допомоги, що відповідають потребам та особливостям постраждалих осіб.

У проведенні соціального обслуговування під час воєнного стану в Україні активну роль відіграють різні структури та організації, включаючи державні служби, недержавні організації, волонтерські групи та міжнародні організації. Ця співпраця сприяє ефективній координації та забезпеченню широкого охоплення потерпілих громадян соціальною допомогою.

Крім того, було проведено аналіз змін, які відбулися в законодавстві соціального обслуговування в Україні під час воєнного стану. Виявлено, що воєнна ситуація суттєво вплинула на законодавчу базу, зокрема на норми, що стосуються соціального обслуговування населення. Зміни в законодавстві були спрямовані на забезпечення ефективного функціонування системи соціального обслуговування під час війни та забезпечення необхідної підтримки для постраждалих громадян. Вони стосувалися таких аспектів, як розширення переліку соціальних послуг, спрощення процедур надання допомоги, підвищення рівня соціального захисту та забезпечення доступності соціальних послуг для вразливих категорій населення.

РОЗДІЛ III ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО ОБСЛУГОВУВАННЯ

3.1 Деякі аспекти системи соціально обслуговування що потребують розвитку та удосконалення

Соціальне обслуговування в країні відіграє важливу роль у підтримці та допомозі особам, які потребують соціальної допомоги та підтримки. Однією з основних причин важливості соціального обслуговування є забезпечення соціальної справедливості та захисту прав людей. Це зокрема стосується вразливих груп населення, таких як люди похилого віку, інваліди, діти, бездомні та інші особи, які потребують допомоги.

Україна стикається з рядом серйозних проблем у системі соціального обслуговування, які суттєво впливають на якість життя вразливих груп населення. Одна з основних проблем полягає у недостатності фінансування цієї сфери.

Згідно зі статтею 27 Закону України «Про соціальні послуги» [26], «фінансування надання соціальних послуг здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів, коштів підприємств, установ та організацій, плати за соціальні послуги, коштів благодійної допомоги (пожертвувань) та інших джерел, не заборонених законом». Оплату соціальних послуг, регулює стаття 28 даного Закону [1]. Визначення вартості соціальних послуг здійснюються відповідно до Методичних рекомендацій Мінсоцполітики [5], що передбачають як калькуляцію собівартості послуги, так і визначення витрат методом фактичних витрат («згори-донизу»).

У зв'язку з реформою децентралізації, великий перелік соціальних послуг надавався на місцях за рахунок місцевих бюджетів. У такий спосіб набагато легше організувати збір коштів і проконтролювати їх цільове використання. Процес соціального обслуговування громадян значно

активізувався після створення об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ). Децентралізація давала можливість громадам розподіляти бюджет відповідно до потреб мешканців.

У 2020 році спостерігалася зростаюча увага держави до розвитку соціального обслуговування в нашій країні. Урядом було запроваджено пілотний проєкт «Розвиток соціальних послуг» [22] і схвалив Порядок використання коштів з державного бюджету для його реалізації. Цей проєкт став важливою ініціативою як для впровадження Закону України «Про соціальні послуги», так і в рамках реформи системи інституційного догляду та виховання дітей [22]. У межах проєкту держава сприяла розвитку наступних соціальних послуг: денний догляд для дітей з інвалідністю та осіб з інвалідністю; супровід під час навчання в інклюзивних умовах; соціальний супровід під час працевлаштування та на робочому місці; тимчасовий відпочинок для батьків або осіб, які замінюють їх у догляді за дітьми з інвалідністю; підтримане проживання [1].

Обсяг фінансування проєкту з Державного бюджету України у 2020 р. становив 100 млн грн, а кожна громада, яка мала взяти участь у проєкті, отримала б від держави до 2 млн гривень на рік. У 2020 році жодна громада не могла використати кошти з державного бюджету, виділені для даного проєкту, через недостатню розвиток соціальної інфраструктури. Після аналізу ситуації Міністерство соціальної політики України спростило умови участі у пілотному проєкті. Тепер кожна ОТГ, де є хоча б один фахівець з соціальної роботи, може претендувати на державну допомогу [1].

Разом з тим, багато невирішених питань в організаційно-правовій сфері надання соціальних послуг приводять до нераціонального використання бюджетних коштів на цілі соціального обслуговування. Про це говорить співробітник Міністерства соціальної політики. У зв'язку з тим, що формування мережі соціальних служб, закладів та установ відбувався централізовано, якість та обсяг соціальних послуг орієнтовані переважно на фінансові можливості бюджету, а не на потреби населення. Отримувачі

послуг та їх представники не залучалися до планування, оцінювання та контролю за якістю наданих послуг. Наразі не застосовуються методики проведення оцінки потреби у послугах як на рівні територіальної одиниці, так і на рівні закладу; недостатньою мірою здійснюється робота щодо соціального інспектування, виявлення реальних потреб і надання допомоги соціально вразливим родинам [1].

Крім того, недоліком сучасної системи соціальних послуг є те, що у ній відсутній комплексний підхід до надання всебічної допомоги конкретній людині з урахуванням інтеграції всіх необхідних видів соціальної допомоги та послуг, які б сприяли виведенню людини зі стану бідності, подоланню складних життєвих обставин, запобіганню, зменшенню та усуненню соціальних проблем [1].

Фінансування соціального обслуговування ніколи не було пріоритетом. Це охоплює інфраструктуру, матеріальні ресурси та зарплатний фонд. Органи місцевого самоврядування безпосередньо відповідають за надання соціальних послуг населенню та їх забезпечення. Оскільки новоутворені громади мають різні адміністративні та фінансові ресурси, не всі з них можуть забезпечити однакову фінансову підтримку для установ, таких як центри територіального обслуговування, соціальні центри сім'ї та молоді, а також заклади, де люди проживають та отримують медичні та освітні послуги [40].

У 2022 -2023 роках під час воєнного стану багато коштів і ресурсів спрямовуються на оборону та безпеку країни, що призведе до скорочення бюджету на соціальне обслуговування (Додаток А). Тобто до зменшення доступності та якості соціальних послуг для вразливих груп населення, зокрема для людей з інвалідністю, літніх людей, дітей та малозабезпечених сімей.

Соціальні працівники, які надають послуги вдома, фактично заробляють мінімальну зарплату. Так само, державні службовці, які працюють у відділах соціального захисту населення, отримують мінімальну

зарплату, яка передбачена для державних службовців. Ці суми є дуже незначними, однак вимоги до цих людей високі, оскільки вони надають професійну допомогу. Ця проблема існувала ще до війни, але під час пандемії вона стала ще більш гострою [40].

Під час війни на плечі цих працівників лягла також потреба подбати про власну базову безпеку. Збільшити кількість людей у штаті на таких умовах важко навіть у мирний час. Люди, які працювали в закладах, які евакуювали, musiли або переїхати разом з підопічними (але знову ж таки — вони теж мали сім'ї, потребували житла). Суттєвість цього проблемного питання полягає в його недостатній системності вирішення. Криза, яка настала, виснажує працівників у цій сфері. Якщо фінансування залишається недостатнім і проблеми залишаються невирішеними, то під час кризи все залежить від самого персоналу [40].

Отже, низьке фінансування має вплив на заробітну плату та стимулювання працівників соціальних служб. Багато фахівців, які працюють у цій галузі, отримують недостатню оплату за свою роботу, що призводить до недостатньої мотивації та збільшує ризик втрати кваліфікованих кадрів. Ця проблема вимагає пріоритетної уваги та додаткових зусиль уряду, органів влади та міжнародної спільноти для забезпечення належного фінансування та підтримки соціального обслуговування в період війни.

Обмежена доступність в системі соціального обслуговування становить виклик для забезпечення належної підтримки вразливим групам населення. Незважаючи на зусилля уряду та соціальних служб, багато людей не мають доступу до необхідних соціальних послуг через різні обставини. Однією з причин є географічна віддаленість. Україна є великою країною з багатьма регіонами, включаючи віддалені сільські та гірські райони. У таких місцях може бути обмежений доступ до соціальних служб через відсутність адекватної транспортної інфраструктури, обмежені комунікаційні засоби та недостатню кількість працівників соціального обслуговування [1].

У зв'язку з війною ця проблема посилилася. Війна обмежила доступ до послуг та утруднює їх надання вразливим групам населення. Руйнування інфраструктури, евакуація медичних закладів та соціальних установ, розрив зв'язків та переселення населення ускладнюють надання соціальних послуг у зонах конфлікту. Багато людей, які найбільше потребують допомоги, не мають можливості отримати необхідну соціальну підтримку через обмежений доступ до установ та працівників соціального обслуговування.

Крім того, війна призвела до зміни пріоритетів у системі соціального обслуговування. Умови війни змусили зосередитись на негайних потребах, таких як медична допомога та евакуація, за рахунок зниження пріоритету соціальної підтримки. Це призвело до зменшення обсягу та якості надання соціальних послуг для людей з особливими потребами, включаючи ветеранів, дітей, постраждалих від насильства та переселенців.

Ще одна серйозна проблема в системі соціального обслуговування – це недостатність кваліфікованого персоналу. Під час конфлікту збільшується потреба у медичному та соціальному обслуговуванні, але не завжди вистачає достатньої кількості фахівців, які здатні надати адекватну підтримку та допомогу. У зв'язку зі складностями та високою напруженістю воєнного конфлікту, багато фахівців не отримують достатньої підготовки для роботи з вразливими групами населення, зокрема з ветеранами, постраждалими від насильства та переселенцями. Багато працівників соціальних служб можуть бути залучені до інших завдань, пов'язаних з безпекою та гуманітарною допомогою, що призводить до перевантаження та зниження якості надання соціальних послуг.

Додатковою проблемою є емоційне та психологічне перевантаження працівників соціальних служб. Воєнний конфлікт створює надзвичайно високий рівень стресу, який впливає на самопочуття та емоційний стан працівників, що працюють з постраждалими людьми. Вони стикаються з травмованими, страждаючими та тероризованими людьми, що може призводити до професійного вигорання та психологічних проблем [40].

Недоступність соціальних послуг через обмеження переміщення і відсутність безпеки також є великою проблемою під час війни. Багато установ соціального обслуговування розташовані в зонах конфлікту або віддалених районах, до яких важко або навіть небезпечно дістатися. Це ускладнює отримання необхідної підтримки для вразливих груп населення, зокрема для тих, хто потребує медичної допомоги або реабілітації.

Так, попри офіційні заяви керівництва РФ про те, що російська армія вчиняє військові дії винятково щодо об'єктів військової інфраструктури, протягом перших двох місяців повномасштабної війни було частим явищем, що заклади соціальної інфраструктури, включаючи соціальний сектор допомоги, ставали об'єктами бомбардувань та артилерійських обстрілів. Більше того, російські військові захоплювали мешканців цих закладів і примусово евакуювали їх на окуповані території [32].

Так, у перші ж тижні війни російська армія взяла у заручниці пацієнток та персонал Бородянського психоневрологічного інтернату з геріатричним відділенням і здійснила артилерійський обстріл аналогічного закладу в Пуші-Водиці. Всі члени персоналу та підопічні останнього закладу встигли бути евакуйовані раніше, але в інших випадках ситуація була трагічною. Наприклад, через цілеспрямований танковий обстріл будинку для людей похилого віку у Кремінній (Луганська область), загинуло більше півсотні мешканок, а частину з них було примусово вивезено на окуповану територію [32].

Протягом двох місяців конфлікту, своєчасне евакуювання до притулків часто врятувало життя мешканців і працівників різних закладів, наприклад, Оскільського психоневрологічного інтернату (Харківська область), який був підданий обстрілам з боку російської армії наприкінці березня, або Атинського психоневрологічного інтернату (Сумська область), який постраждав внаслідок обстрілів наприкінці квітня. Однак більшість закладів інституційного догляду не мають надійних укриттів, придатних для тривалого перебування людей [32].

Світло, тепло та водопостачання зникали в багатьох установах інституційного догляду через обстріли. Також пошкоджувалися телекомунікації, а вікна та двері були пошкоджені, що призводило до неможливості проживання й отримання послуг. Це створювало необхідність в негайній евакуації мешканців цих установок [32].

Крім того, внаслідок активних бойових дій в багатьох населених пунктах пошкоджені лінії зв'язку, що унеможливорює координацію з центральними органами влади або органами місцевого самоврядування в сусідніх регіонах і ускладнює забезпечення безпечного маршруту. Більшість таких установ розташовані на околицях міст і областей, що додатково ускладнює логістичну ситуацію, як з евакуаційними заходами, так і з доставкою продуктів харчування, засобів гігієни та медикаментів [32].

Для закладів, які приймають новоприбулих мешканців, становить виклик необхідність забезпечити їм соціальні та медико-соціальні послуги, а також належні умови для проживання і побуту всіх осіб, які перебувають під їх опікою. Окрім цього, необхідно враховувати потребу у психологічній підтримці як для нових мешканців, які пережили військові дії та евакуацію, так і для постійних мешканців, які можуть відчувати психологічний стрес внаслідок зростаючої кількості нових сусідів. Крім того, ймовірним є збільшення навантаження на працівників цих закладів, оскільки не весь персонал евакуйованих закладів переїжджає разом зі своїми підопічними [32].

Брак ресурсів є ще однією проблемою під час війни та серйозно впливає на ефективність та якість надання соціальних послуг вразливим групам населення. Воєнний конфлікт призводить до збільшення потреб в ресурсах, таких як фінансування, персонал, обладнання та матеріали, але часто не забезпечує відповідні засоби для їх задоволення [32].

Через брак ресурсів та інфраструктури у громадах, куди відбулась евакуація, у приймаючих закладах одночасно можуть проживати самотні люди похилого віку, ветерани війни та праці, люди з інвалідністю, у тому

числі з психоневрологічними захворюваннями, люди, які потребують стороннього догляду, побутового та медичного обслуговування, соціальної та медичної реабілітації.

Така ситуація існувала в багатьох закладах і до війни, коли наявність достатньої кількості персоналу та матеріальних ресурсів була проблемою. Однак, таке ущільнення, спричинене потребою евакуювати людей, не завжди супроводжувалося збільшенням матеріальних ресурсів закладу та розширенням його штату. Приймаючі заклади можуть не мати достатнього досвіду роботи з певними категоріями підопічних або надання певних послуг [32].

Отже, війна має серйозний вплив на систему соціального обслуговування в Україні та створює багато проблем, які поширюються на різні аспекти життя населення та надання соціальної підтримки.

Для подолання цих проблем необхідно забезпечити належне фінансування, якісну підготовку та підвищення кваліфікації працівників соціального обслуговування. Також важливо здійснювати постійний моніторинг та оцінку потреб в соціальних послугах, адаптувати програми та дії до змінюючоїся ситуації в умовах війни. Крім того, потрібно активно залучати міжнародну спільноту та громадські організації для надання допомоги та підтримки у системі соціального обслуговування в період воєнного стану.

3.2 Рекомендації щодо удосконалення системи соціального обслуговування в Україні

Удосконалення системи соціального обслуговування є важливим завданням для України, оскільки вона має значний вплив на якість життя громадян, особливо вразливих груп населення.

По-перше, це стосується підвищення якості життя громадян. Соціальне обслуговування спрямоване на надання допомоги тим, хто потребує особливої підтримки, таким як літні люди, люди з інвалідністю, сироти та інші вразливі категорії. Шляхом удосконалення системи можна забезпечити доступність та ефективність цих послуг, забезпечуючи гідність та гарантований рівень життя для усіх громадян.

По-друге, розвиток соціального обслуговування сприяє соціальній інклюзії та зменшенню соціальної вразливості. Шляхом створення розширеної мережі соціальних служб, центрів та установ, де надаються послуги підтримки, можна забезпечити більше можливостей для соціальної взаємодії та інтеграції в суспільство для людей, які мають особливі потреби. Це допоможе покращити якість життя цих людей і зменшити їх відчуття відокремленості та неприйнятності.

Під час воєнного стану це означає забезпечення необхідних ресурсів, персоналу та фінансування для забезпечення широкого спектра послуг, включаючи медичну допомогу, психологічну підтримку, житлові умови та достатнє харчування. Під час воєнного стану виникають особливо важливі потреби, такі як допомога постраждалим від конфлікту, евакуація та забезпечення безпеки мешканців. Тому додаткові ресурси й фахівці повинні бути розміщені в критичних районах для надання необхідної підтримки.

По-третє, удосконалення системи соціального обслуговування сприятиме розвитку економіки та підвищенню зайнятості. Розширення мережі соціальних служб і створення нових робочих місць в цій сфері може стимулювати розвиток місцевих економік, забезпечуючи додаткові робочі місця та сприяючи збільшенню податкових надходжень. Крім того, підвищення якості соціального обслуговування може допомогти зменшити витрати держави на подолання соціальних проблем та попередження кризових ситуацій.

Нарешті, удосконалення системи соціального обслуговування в Україні є важливим для досягнення соціальної справедливості. Це допоможе

забезпечити рівні можливості для всіх громадян, незалежно від їхнього матеріального стану, віку чи фізичних можливостей. Враховуючи всі ці фактори, удосконалення системи соціального обслуговування є необхідним для поліпшення якості життя громадян, забезпечення соціальної інклюзії та зменшення соціальної вразливості, розвитку економіки та забезпечення соціальної справедливості в Україні.

Удосконалення системи соціального обслуговування під час воєнного стану потребує попередньої підготовки та розробки планів надзвичайних ситуацій, які враховують особливості воєнного конфлікту. Ці плани повинні включати стратегії надання допомоги людям, які опинилися у вразливому стані, та забезпечувати необхідні ресурси для їх підтримки.

У 2023 році багато коштів та ресурсів витрачається на оборону та безпеку країни під час війни, що призводить до скорочення бюджету на соціальні послуги. Це означає зниження доступності та якості соціальних послуг для вразливих груп населення, зокрема людей з інвалідністю, людей похилого віку, дітей та малозабезпечених сімей.

Соціальні працівники, які надають послуги на дому, працюють буквально за мінімальну заробітну плату. Державні службовці, які працюють в управліннях соціального захисту, також отримують мінімальну заробітну плату, встановлену для державних службовців. Це дуже низькі суми, але водночас до цих людей ставляться високі вимоги, оскільки вони надають спеціалізовану допомогу. Ця проблема існувала ще до війни та загострилася під час пандемії [40].

Покращення фінансування системи соціального обслуговування в Україні під час воєнного стану вимагає особливої уваги та заходів. Одна з рекомендацій щодо покращення фінансування системи соціального обслуговування в Україні під час воєнного стану – це активне залучення приватного сектору. Уряд може сприяти установам партнерств та співпраці з комерційними організаціями та бізнесом, щоб забезпечити додаткові фінансові ресурси для системи соціального обслуговування.

Приватний сектор може внести значний внесок у фінансування соціального обслуговування через корпоративні благодійність, спонсорські програми та інші форми підтримки. Це може включати фінансову допомогу, матеріальні ресурси, волонтерську роботу та професійні послуги.

Партнерства з приватним сектором можуть мати вигоди для обох сторін. Бізнес отримує можливість виконувати свою корпоративну соціальну відповідальність та позитивно впливати на громаду. Уряд і система соціального обслуговування, зі свого боку, отримують додаткові ресурси для підтримки потребуючих груп населення.

Важливо розробити механізми співпраці та партнерства з приватним сектором, включаючи створення партнерських програм, розробку інцентивів для бізнесу та спрощення процедур для укладання партнерських угод. Це допоможе забезпечити ефективне використання ресурсів і забезпечити сталий потік фінансування для системи соціального обслуговування в Україні під час воєнного стану.

Обмежений доступ до соціальних послуг є ще однією проблемою в системі соціального обслуговування. Незважаючи на зусилля уряду та соціальних служб, багато людей з різних причин не можуть отримати доступ до соціальних послуг, яких вони потребують. Розповсюдженою причиною є географічна віддаленість. У сільських або гірських районах доступ до соціальних послуг може бути обмеженим через відсутність належної транспортної інфраструктури, засобів зв'язку та недостатньої кількості працівників соціальних служб [1].

Ця проблема ще більше загострилася в умовах війни. Війна обмежила доступ до послуг і ускладнює їх надання вразливим групам населення. Руйнування інфраструктури, порушення комунікацій і переміщення людей ускладнюють надання соціальних послуг у зонах конфлікту. Через це багато людей не мають можливості отримати необхідну соціальну підтримку.

Впровадження додатку для телефону для соціальних послуг в Україні під час війни є важливим кроком у поліпшенні доступу населення до

необхідних ресурсів та підтримки. Умови війни змінюють спосіб життя людей, але мобільні технології можуть відіграти важливу роль у забезпеченні швидкого та ефективного доступу до необхідних послуг.

Однією з рекомендацій може бути впровадження додатку для телефону для отримання соціальних послуг.

Додаток для телефону, спрямований на соціальні послуги, може забезпечити широкий спектр користувачів з інформацією та ресурсами для задоволення їхніх потреб. Це може включати інформацію про найближчі пункти допомоги та соціальні центри, які надають послуги внутрішньо переміщеним особам та біженцям. Користувачі можуть легко знайти необхідну допомогу та отримати відповідну підтримку за допомогою цього додатку. Він також може включати функції онлайн-консультування та підтримки, що дозволяють користувачам отримати доступ до фахівців у різних галузях, таких як медицина, юриспруденція або психологія. Це дозволяє надавати необхідну допомогу в режимі реального часу, навіть у віддалених районах, де доступ до фахівців може бути обмеженим.

Застосування мобільних технологій також може сприяти збору інформації про потреби та проблеми населення, що постраждало від війни. Додаток може надати можливість користувачам звітувати про свої потреби, вказати проблемні місця та отримати необхідну допомогу. Це може допомогти управлінню даними та ресурсами для ефективного розподілу допомоги тим, хто її найбільше потребує.

В цілому, впровадження такого додатку для телефону в Україні під час війни може покращити доступність та ефективність надання допомоги постраждалим. Це дає можливість забезпечити швидку та зручну підтримку для тих, хто опинився у складних умовах війни, та сприяє покращенню їхнього благополуччя та реабілітації.

Під час воєнного стану важливо підготувати фахівців системи соціального обслуговування в Україні до викликів і особливостей, які

пов'язані з таким періодом. Ось кілька рекомендацій щодо покращення кваліфікації фахівців:

- 1) Організувати навчання з основ воєнного стану: Фахівці системи соціального обслуговування повинні розуміти принципи й процедури, що діють під час воєнного стану, включаючи права та обов'язки громадян, процедури евакуації, безпекові протоколи тощо. Навчання можна проводити через семінари, тренінги або онлайн-курси.
- 2) Підготовка до надання невідкладної медичної допомоги: Фахівці соціального обслуговування повинні знати основи надання першої медичної допомоги та екстреної медичної допомоги, оскільки можуть знадобитися вміння допомогти людям у разі аварій, травм або інших невідкладних ситуацій.
- 3) Психологічна підготовка: Воєнний стан може супроводжуватися психологічним стресом і травмами. Фахівці соціального обслуговування повинні бути готові надавати психологічну підтримку постраждалим особам, включаючи підтримку під час евакуації, після екстрених ситуацій та під час відновлення після війни. Навчання навичкам кризової психології й підтримки може бути корисним.
- 4) Комунікаційні навички: Фахівці системи соціального обслуговування повинні мати добрі комунікаційні навички для ефективного спілкування з постраждалими особами, сім'ями та громадськістю. Вони повинні вміти емпатично слухати, розуміти потреби та почуття людей і надавати необхідну інформацію та підтримку.
- 5) Співпраця та координація: Під час воєнного стану фахівці соціального обслуговування повинні бути здатні до ефективної співпраці з іншими гуманітарними організаціями, лікарями, правоохоронними органами та владними структурами. Важливо мати механізми координації та обміну інформацією для швидкого реагування на потреби населення.
- 6) Підготовка до роботи в умовах обмеженого доступу: Фахівці соціального обслуговування повинні вміти працювати в умовах

обмеженого доступу, наприклад, забезпечувати допомогу в евакуйованих таборах або тимчасових притулках. Навчання навичкам організації простору, розміщення і розподілу ресурсів може бути корисним.

- 7) Постійне професійне навчання: Важливо надавати фахівцям системи соціального обслуговування можливості для постійного професійного розвитку. Це може включати участь у конференціях, семінарах, майстер-класах та обмін досвідом з колегами з інших країн.

Ці рекомендації можуть допомогти покращити кваліфікацію фахівців системи соціального обслуговування в Україні під час воєнного стану. Важливо також враховувати конкретні потреби та контекст України, а також співпрацювати з відповідними органами та експертами для розробки та впровадження ефективних програм навчання та підготовки.

Під час воєнного стану, працівники системи соціального обслуговування в Україні часто знаходяться під значним емоційним та психологічним навантаженням через надзвичайні обставини і потребу в наданні допомоги постраждалим. Ось кілька рекомендацій, які можуть допомогти покращити ситуацію та зменшити перевантаження працівників:

- важливо забезпечити працівникам підтримку та навчання з управління стресом, психологічного супроводу та саморегуляції. Це може включати тренінги, семінари та консультації, які допоможуть працівникам впоратися з емоційним навантаженням.
- важливо забезпечити безпечну робочу атмосферу для працівників системи соціального обслуговування. Це означає забезпечення адекватного захисту і безпеки під час виконання їх обов'язків, а також створення сприятливого середовища, де працівники можуть відпочити та розслабитися після напруженої роботи.
- організувати супровід та допомогу від колег, створити систему внутрішнього супроводу та допомоги серед працівників. Можна організувати регулярні наради, де працівники можуть поділитися

своїми досвідами, обговорити проблеми та знайти спільні рішення. Колегіальна підтримка може значно полегшити емоційне перевантаження та зміцнити командний дух.

- розробити програму самозахисту, яка включатиме стратегії для підтримки фізичного, емоційного та психологічного здоров'я працівників. Це можуть бути рекомендації щодо вправ, засобів релаксації, здорового харчування та надання можливості для відпочинку та відновлення сил.
- активно співпрацювати з іншими організаціями та громадськими структурами, які також працюють у воєнних умовах. Це допоможе об'єднати зусилля, обмінюватися ресурсами та досвідом, а також забезпечити комплексний підхід до покращення емоційного та психологічного стану працівників.

Ці рекомендації можуть стати основою для розробки комплексної стратегії з покращення психологічного благополуччя працівників системи соціального обслуговування в Україні під час воєнного стану. Варто пам'ятати, що кожен працівник має свої унікальні потреби, тому важливо враховувати індивідуальність при розробці та впровадженні заходів підтримки.

Таким чином, удосконалення системи соціального обслуговування в Україні під час воєнного стану вимагає комплексного підходу та спільних зусиль з боку уряду, громадських організацій та міжнародних партнерів. Тільки шляхом поєднання ресурсів та координації дій можна досягти покращення умов життя та соціального благополуччя громадян, які перебувають під впливом воєнного конфлікту.

Висновки до третього розділу

Удосконалення системи соціального обслуговування під час воєнного стану є важливою задачею для забезпечення добробуту та безпеки населення. У третьому розділі роботи було розглянуто різні аспекти поліпшення цієї системи.

В першу чергу, було проаналізовано реальний стан системи соціального обслуговування та виявлено його недоліки. Під час воєнного стану, попит на соціальні послуги зростає, оскільки багато людей можуть потребувати допомоги внаслідок конфлікту, евакуації чи знищення майна. Система соціального обслуговування повинна бути гнучкою та ефективною, щоб задовольняти потреби населення в умовах воєнного стану.

Запропоновані заходи для удосконалення системи соціального обслуговування під час воєнного стану включають розробку рекомендацій щодо забезпечення достатніх ресурсів, покращення інформаційної підтримки та підвищення кваліфікації працівників соціальної сфери. Ці заходи важливі для швидкої реакції на зростаючі потреби населення та забезпечення належної допомоги в умовах війни.

Таким чином, удосконалення системи соціального обслуговування під час воєнного стану є надзвичайно важливим завданням. Запропоновані заходи та рекомендації можуть сприяти покращенню ефективності системи та забезпечити належну допомогу населенню в умовах війни. Проте, необхідна спільна дія громадських організацій, урядових структур та громадян для успішної реалізації цих заходів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Науковий аналіз досліджуваної проблеми дає підстави зробити наступні висновки:

1. У ході дослідження було розглянуто поняття соціального обслуговування і проведено детальний аналіз його основних аспектів. Соціальне обслуговування є важливою складовою соціальної політики та системи соціального захисту, спрямованою на надання допомоги та підтримки людям, які перебувають у складних життєвих обставинах. Воно передбачає широкий спектр послуг. Його головною метою є забезпечення соціальної справедливості, підвищення якості життя та рівних можливостей для всіх громадян.

2. Проаналізувавши нормативну базу та основні правові аспекти що регулюють соціальну сферу України нами було встановлено, що в Україні існує розгалужена система нормативних актів, що регулюють соціальне обслуговування. Головним документом, що визначає принципи та загальні положення у цій сфері, є Закон України «Про соціальні послуги». Цей закон встановлює правову базу для надання соціальних послуг громадянам, які потребують допомоги. Додатково, існують інші законодавчі акти, розпорядження та накази, що стосуються конкретних аспектів соціального обслуговування.

3. Було проведено аналіз стану системи соціального обслуговування в Україні під час війни. Воєнний стан суттєво впливає на систему соціального обслуговування в Україні. Війна призводить до збільшення потреб, зокрема серед вразливих груп населення. Система соціального обслуговування зустрічає великі виклики під час війни, оскільки потреби населення різко зростають, а ресурси та кадри обмежені. Наявність конфлікту призводить до зниження ефективності та доступності соціальних послуг, особливо в зоні бойових дій та на віддалених територіях. Було розроблено та впроваджено

програми та проекти, спрямовані на надання допомоги та підтримки вразливим групам населення.

У зв'язку з воєнним станом в Україні були зміни в законодавстві соціального обслуговування, що спрямовані на забезпечення соціальної підтримки та захисту населення, яке постраждало від конфлікту. Ці зміни відображають особливі потреби та ситуацію, що склалася, і мають на меті полегшити доступ до соціальних послуг та забезпечити необхідну допомогу постраждалим громадянам.

4. У ході дослідження було визначено проблеми та виклики, з якими зіткнулася система соціального обслуговування в Україні під війни. Воєнний конфлікт створює значні труднощі для системи соціального обслуговування в Україні. Однією з головних проблем є недостатність фінансових ресурсів для підтримки та розвитку системи соціального обслуговування. Війна призводить до збільшення потреб у фінансуванні, але часто існуючі кошти недостатні для задоволення потреб населення. Друга проблема полягає у забезпеченні доступності та рівної можливості отримання соціальних послуг. Ще однією проблемою є нестача кваліфікованих кадрів у сфері соціального обслуговування. Отже, система соціального обслуговування в Україні під час воєнного конфлікту зіткнулася з численними проблемами та викликами.

5. В якості пропозицій щодо удосконалення системи соціального обслуговування в Україні, нами було запропоновано ряд рекомендацій економічного та організаційного характерів. Дотримання рекомендацій, дозволить системі соціального обслуговування в Україні більш ефективно відповідати на потреби населення під час воєнного конфлікту. Забезпечити адекватну підтримку та захист вразливих груп населення. Результати роботи можуть бути корисними для студентів та викладачів ЗВО, а також для державних, громадських установ та організацій і їхніх фахівців; благодійних організацій, фондів та інших зацікавлених об'єктів і суб'єктів удосконалення державної політики і програм у сфері соціального обслуговування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранник Л.Б., Корягіна Т.В., Тараненко В.Є. Соціальне обслуговування в системі соціального захисту населення: теоретико-методологічний та фінансовий аспекти: Економічний вісник університету № 50 – С. 106-122
2. Білан, Н.В., Маринченко, А.І., Конончук, Н. Ю. Сутність соціального обслуговування населення. Молодий вчений, 12(64), 2018 – С. 38-41.
3. Горбунова-Рубан С. О., Вітковська І. М. Система надання соціальних послуг: сучасний стан. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/socioprostir/article/view/15680>
4. Грейсон, Р., та Камінський, Л. Принципи соціального обслуговування: Практичний підхід. Соціальна робота, 1(24), 2013. – С. 43-50.
5. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення 24.03.2023)
6. Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2009 року № 1417 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417-2009-%D0%BF#Text>
7. Дубич К. В. Сучасна система надання соціальних послуг в Україні. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=821>
8. Карпова, О. В. Принципи соціального обслуговування: теоретичний аспект. Актуальні проблеми гуманітарних наук, 5, 2017. – С. 63-68.
9. Костікова, О.М. Соціальне обслуговування населення: сутність, принципи, засоби. Економіка та суспільство, 6, 2016. – С. 443-446.
10. Котов О. Соціальне обслуговування населення: сутність та підходи до визначення. Психолого-педагогічні науки, 1(1), 2014 – С. 29-33.

11. Кравченко, О. О. Соціальне обслуговування і соціальне забезпечення як основі форми надання соціальних послуг /О. О. Кравченко// Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. 2018. № 1 (11). С. 67-72
12. Лещенко, В.М. Соціальне обслуговування населення як сутнісна категорія соціальної роботи. Науковий вісник Ужгородського університету, 44, 2015. – С. 67-70.
13. Максименко, С.Д. Сутність та принципи соціального обслуговування населення. Юридичні науки: історія і сучасність, 8(28), 2018. – С. 34-38.
14. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense> (дата звернення 02.05.2023)
15. Надання соціальних послуг в умовах воєнного або надзвичайного стану в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dn.gov.ua/news/nadannya-socialnih-poslug-v-umovah-voennogo-abo-nadzvichajного-stanu-v-ukrayini> (дата звернення 06.05.2023)
16. Пейн М. Сучасна теорія соціальної роботи: Пер. з англ. Київ, 2000. 437 с.
17. Пілотний проект «Розвиток соціальних послуг»: ОТГ мають можливість отримати кошти з державного бюджету (інфографіка). Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.msp.gov.Ua/news/19109.html>
18. Попок А., Гребя Р. Система соціальних послуг в Україні: структурно-функціональний вимір. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk16/fail/Popok,Greba.pdf
19. Порядок організації надання соціальних послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>

20. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: Закон України від 14.04.2022 № 2193-IX [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>
21. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 560 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2022-%D0%BF#Text>
22. Про внесення змін до порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для реалізації пілотного проекту «розвиток соціальних послуг»: Постанова кабінету міністрів України від 21 липня 2021 р. № 741. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/741-2021-%d0%bf#text>
23. Про затвердження Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 р. № 573 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-%D0%BF>
24. Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2020 року № 185 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-%D0%BF#Text>
25. Про затвердження форм документів, необхідних для оформлення на обслуговування в територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг): Наказ Міністерства соціальної політики України від 14 липня 2016 року № 762 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1084-16#Text>
26. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII.

- [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
27. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 № 2558-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
28. Рекомендації громадам щодо організації надання соціальних послуг в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://auc.org.ua/novyna/rekomendaciyi-gromadam-shchodo-organizaciyi-nadannya-socialnyh-poslug-v-umovah-voennogo> (дата звернення 15.04.2023)
29. Садковська, Н.В., Вершиніна, Т.М. Сутність соціального обслуговування населення та його принципи. Науковий вісник Чернівецького університету, 860, 2017. – С. 65-70.
30. Семигіна Т. Міжнародне визначення соціальної роботи / Т. Семигіна, О. Брижовата // Соціальна політика і соціальна робота. – 2002. - № 3, 4. – С. 144-145
31. Системи соціальних послуг в Україні. Звіт-моніторинг. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://bureau.in.ua/downloads/socialreform/reportua.pdf>
32. Соціальний захист і війна в Україні (24 лютого — 30 квітня 2022) [Електронний ресурс] – Режим доступу :
<https://cedos.org.ua/researches/soczialnyj-zahyst-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-30-kvitnya-2022/> (дата звернення 17.04.2023)
33. Соціальні послуги, які надаються під час воєнного стану та останні зміни у цій сфері [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.msp.gov.ua/news/21778.html> (дата звернення 12.05.2023)
34. Степаненко О.В., Коваленко І.М., Котляр І.А. Соціальне обслуговування населення: сутність та особливості. Актуальні проблеми психології, 5(43), 2019 – С. 230-237.

35. Тимошко Г.М. Організація діяльності державних і спеціалізованих соціальних служб: навчальний посібник. - Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2011. - 248с.
36. Томчук, О. В. Функції соціального обслуговування населення: теорія та практика. Київ: Формат-К. 2014. 288 с.
37. Тюптя Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посібн. . – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л.Т. Тюптя, І.Б. Іванова. . – К.: Знання, 2008. – 408 с.
38. Чекаліна, Н.І., Зубова, Ю.В., Родіонова, Т.М. Соціальне обслуговування як феномен сучасного суспільства. Соціальна робота, 1, 2019. – С. 4-8.
39. Чубук Р.В. Реалії та пріоритети розвитку соціальної роботи в Україні: в об'єктиві соціально превентивна діяльність. – соціальна робота в умовах сучасних викликів: досвід і перспективи розвитку: колективна монографія. – Миколаїв: вид-во: Ємельянова т. в., 2022.- 47 С. 47-83
40. Як війна вплинула на сферу соціального захисту [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://cedos.org.ua/events/yak-vijna-vplynula-na-sferu-soczialnogo-zahystu/>
41. Як надаються соціальні послуги під час воєнного стану: роз'яснення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2022/09/13/yak-nadayutsya-soczialni-poslugy-pid-chas-voyennogo-stanu-rozyasnennya/>
42. Bonilla G.A., Gruat J.V. Social Protection: A Life Cycle Continuum Investment For Social Justice, Poverty Reduction And Sustainable Development. Geneva: International Labour Office, 2003. 57 p.
43. Jillian A. Jimenez, M. Abramovitz. Social Policy and Social Change: Toward the Creation of Social and Economic Justice, 2011
44. Katherine S. van Wormer, Rosemary J. Link. Social Welfare Policy for a Sustainable Future: The U.S. in Global Context. March 2015. 448 p.

45. Parsons T. The Theory of Human Behavior in its Individual and Social Aspects. *The American Sociologist*. Vol.27. no.4. Winter 1996. pp. 13-23.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Порівняльна таблиця питомої ваги видатків у видатках Зведеного
бюджету України в Україні в 2019-2023 рр.**

		2019	2020	2021	2022	2023
Соціальний захист та соціальне забезпечення	Обсяг видатків в млн грн	321786,7	346719,5	367346,6	455186,2	167195,0
	Частка видатків у видатках Зведеного бюджету, %	23.49%	21.73%	19.92%	14.96%	14.81%
Оборона	Обсяг видатків в млн грн	106627,7	120374,1	127527,3	1142872,4	560568,7
	Частка видатків у видатках Зведеного бюджету, %	7.78%	7.55%	6.91%	37.55%	49.66%

Джерело: [14]